

Lovforslag nr. L 134. Fremsat den 31. januar 2007 af ministeren for familie- og forbrugeranliggender (Carina Christensen)

Forslag

til

Lov om ændring af forskellige lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven

(Behandling af retssager om forældremyndighed og tvangsfuldbyrdelse)

§ 1

I lov om registreret partnerskab, jf. lovbekendtgørelse nr. 938 af 10. oktober 2005, som ændret ved § 3 i lov nr. 483 af 7. juni 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 4, stk. 2, ændres »§ 11, 2. pkt., og § 14, stk. 4, i lov om forældremyndighed og samvær« til: »§ 13, stk. 2, og § 15, stk. 4, i forældreansvarsloven «.

2. I § 5, stk. 1, ændres »og 5« til: », 5 og 5a«.

§ 2

I lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser), som ændret ved lov nr. 387 af 28. maj 2003 og § 13 i lov nr. 434 af 8. maj 2006, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres »samværsret« til: »samvær«.

2. I § 8 ændres »samværsretsspørgsmålet« til: »samværsspørgsmålet«.

3. I § 9 ændres »samværsretten« til: »samværet«.

4. § 16 affattes således:

»§ 16. Fogedretten skal i sager om fuldbyrdelse af en afgørelse efter § 4 eller om tilbagegivelse af et barn efter § 10, stk. 1, afholde en samtale med barnet efter reglerne i retsplejelovens § 537, stk. 2.«

5. I § 18, stk. 1, ændres »48« til: »48 a«.

§ 3

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 1001 af 5. oktober 2006, som ændret bl.a. ved § 3 i lov nr. 526 af 7. juni 2006, § 3 i lov nr. 539 af 8. juni 2006 og senest ved lov nr. 1564 af 20. december 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 327, stk. 1, nr. 1, ændres »efter § 13 i lov om forældremyndighed og samvær« til: »om ændring af en aftale eller dom efter forældreansvarslovens § 14 eller § 17, stk. 2,«.

2. § 448, nr. 2 og 3, affattes således:

»1) sager om forældremyndighed eller barnets bopæl,

2) spørgsmål om samvær og anden kontakt i forbindelse med en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl,«.

3. I § 448 a, stk. 1, indsættes efter »forældremyndighed«: »eller barnets bopæl«.

4. I § 448 e ændres »ægteskab eller forældremyndighed« til: »ægteskab, forældremyndighed eller barnets bopæl«.

5. I § 448 f indsættes efter »forældremyndighed«: »eller barnets bopæl«.

6. I § 448 g indsættes efter »forældremyndighed«: »eller barnets bopæl«.

7. § 450, stk. 2, ophæves.

Stk. 3 bliver herefter stk. 2.

8. § 450 a ophæves og i stedet indsættes:

»§ 450 a. Retten kan i sager om forældremyndighed eller barnets bopæl eller for at kunne afgøre et spørgsmål om samvær og anden kontakt, jf. § 448, nr. 2 og 3, udpege en børnesagkyndig til at deltage i forberedende møder. Retten kan med henblik på at opnå forlig anmode den børnesagkyndige om at afholde en samtale med parterne eller barnet samt om at indhente oplysninger, medmindre en part modsætter sig dette.

§ 450 b. Retten kan i sager om forældremyndighed eller barnets bopæl eller for at kunne afgøre et spørgsmål om samvær eller anden kontakt, jf. § 448, nr. 2 og 3, træffe bestemmelse om bevisførelse, herunder om at tilvejebringe børnesagkyndige erklæringer. Om nødvendigt kan retten pålægge en part at give møde og afgive forklaring efter samme regler, som gælder for vidner.

§ 450 c. Samtaler med børn efter forældreansvarsloven afholdes, uden at parterne er til stede, medmindre retten bestemmer andet. Retten kan anmode en børnesagkyndig om at deltage i samtalen eller om at afholde samtalen alene. Inden sagen afgøres, skal parterne gøres bekendt med hovedindholdet af samtalen, medmindre afgørende hensyn til barnet taler imod det.

§ 450 d. Retten kan i særlige tilfælde udpege en person til at bistå barnet under en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl. Den, der udpeges, har adgang til sagens akter og mulighed for at være til stede under retsmøder og under samtaler efter §§ 450 a og 450 c.

9. § 451, 1. pkt., affattes således:

»Statskassen afholder udgifter ved bevisførelse, børnesagkyndig deltagelse i sagsforberedelsen, samtaler med børn samt ved udpegning af en person til at bistå barnet, jf. §§ 450 a–450 d.«

10. I § 455, stk. 1, ændres »Sag om ægteskab eller forældremyndighed« til: »Sag om ægteskab, forældremyndighed eller barnets bopæl«

11. § 478, stk. 1, nr. 3, affattes således:

»3) aftaler om forældremyndighed, der er anmeldt til eller godkendt af statsforvaltningen eller retten, afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, der er truffet af statsforvaltningen, aftaler om barnets bopæl eller samvær, der er indgået over for

statsforvaltningen, samt aftaler om barnets bopæl eller samvær, når det udtrykkeligt i aftalen er bestemt, at den kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse.«

12. I § 488, stk. 2, ændres »eller den godkendte aftale« til: », den anmeldte eller godkendte forældremyndighedsaftale eller aftalen om barnets bopæl eller samvær«.

13. § 536 ophæves og i stedet indsættes:

»Kapitel 48 a

Særregler om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær

§ 536. Domme og kendelser om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær samt retsforlig, afgørelser og aftaler, der kan fuldbyrdes efter § 478, stk. 1, nr. 1-3, tvangsfuldbyrdes efter reglerne i § 537. Det samme gælder anmodninger om udlevering af et barn til forældremyndighedsindehaveren efter § 596, stk. 2.

Stk. 2. De domme, kendelser, retsforlig, afgørelser, aftaler og anmodninger, der er nævnt i stk. 1, kan fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder eller umiddelbar magt. Fogedretten er ikke bundet af rekvirentens anmodning ved valg af fuldbyrdelsesmåde. Samvær med andre end barnets forældre kan kun fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder.

Stk. 3. I tvivlstilfælde kan fogedretten udsætte fuldbyrdelsen på indhentelse af en børnesagkyndig erklæring.

Stk. 4. Fogedretten kan ændre omfang, tid og sted for samværet samt vilkårene herfor under fuldbyrdelsessagen.

Stk. 5. Fogedretten kan fastsætte erstatnings-samvær for et samvær, der ikke har kunnet udøves under fuldbyrdelsessagen.

Stk. 6. Fuldbyrdelse kan ikke ske, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved udsættes for alvorlig fare.

§ 537. Fogedretten kan tilkalde en repræsentant fra kommunen til at varetage barnets interesser under sagen. Fogedretten kan efter omstændighederne give en kortere udsættelse af tidspunktet for barnets udlevering eller samværets udøvelse.

Stk. 2. Et barn, som har den fornødne alder og modenhed, skal under en samtale have mulighed for at give udtryk for sine egne synspunkter,

F. t. l. vedr. lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven

medmindre det er til skade for barnet. Afholdes en samtale med barnet, skal der deltage en børnesagkyndig eller en repræsentant fra kommunen.

Stk. 3. Tvangsbøder fastsættes som daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil barnet udleveres. Ved fuldbyrdelsen af bestemmelser om udøvelse af samvær kan der dog fastsættes en enkelt bøde, der forfalder, når en bestemmelse om udøvelse af samvær på et nærmere angivet tidspunkt ikke efterkommes.

Stk. 4. Skal der anvendes umiddelbar magt, skal der deltage en børnesagkyndig og en repræsentant fra kommunen til at varetage barnets interesser, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder.«

14. I § 596, stk. 2, 2. pkt., ændres »§ 536« til: »§ 537«.

§ 4

I lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 1009 af 24. oktober 2005, som senest ændret ved § 3 i lov nr. 1545 af 20. december 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 83, stk. 1, indsættes efter 1. pkt.:

»Kommunen kan også yde hjælp til dækning af udgifter til en bopælsforælders transport af barnet i forbindelse med samvær.«

§ 5

I lov om Det Centrale Personregister, jf. lovbekendtgørelse nr. 1134 af 20. november 2006, foretages følgende ændringer:

1. § 8, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Opholder barnet sig lige længe ad gangen hos hver af forældrene, som på trods af fælles forældremyndighed ikke er enige om registreringen, skal barnet registreres med bopæl hos den af forældrene, der er udpeget som bopælsforælder efter § 17, stk. 1, eller § 25, stk. 1, i forældreansvarsloven. Er der ikke udpeget en bopælsforælder efter § 17, stk. 1, eller § 25, stk. 1, i forældreansvarsloven, forbliver barnet registreret på den adresse, barnet havde, før uenigheden opstod, hvis denne adresse er en af de angivne adresser.«

§ 6

Loven træder i kraft den 1. oktober 2007.

§ 7

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. Lovens §§ 1, 2 og 4 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Stk. 3. Lovens § 5 kan ved kongelig anordning helt eller delvist sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som de særlige grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse	Side
1. Indledning	4514
2. Særligt om ændringen af retsplejeloven	4515
2.1. Sagsbehandlingen ved domstolene	4515
2.1.1. Gældende ret	4515
2.1.2. Udvalget om Forældremyndighed og Samværs overvejelser	4517
2.1.2.1. Børnesagkyndig bistand	4517
2.1.2.2. Samtaler med børn	4517
2.1.2.3. Bistand til barnet	4518
2.1.3. Regeringens overvejelser	4519
2.2. Tvangsfuldbyrdelse	4519
2.2.1. Gældende ret	4519
2.2.2. Udvalget om Forældremyndighed og Samværs overvejelser	4520
2.2.3. Regeringens overvejelser	4521
3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige	4522
4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet	4523
5. Miljømæssige konsekvenser	4523
6. Administrative konsekvenser for borgerne	4523
7. Forholdet til EU-retten	4523
8. Ligestillingsvurdering	4523
9. Hørte myndigheder og organisationer	4523
10. Sammenfattende skema	4524

1. Indledning

De foreslåede ændringer har sammenhæng med de regler, der er foreslået i forslaget til en ny forældreansvarslov. Lovforslaget bygger på den politiske aftale, som blev indgået den 5. december 2006 mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. Der henvises til forslag til forældreansvarslov, som er fremsat samtidig med dette lovforslag. Forslaget om ændring af forskellige lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven bygger i øvrigt på betænkning nr. 1475 om Barnets perspektiv, som Udval-

get om Forældremyndighed og Samvær afgav i maj 2006. Udvalget, der blev nedsat af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender i marts 2005, havde ifølge sit kommissorium bl.a. til opgave at overveje, om reglerne om forældremyndighed og samvær er tidssvarende, og om de i tilstrækkelig grad sikrer varetagelsen af barnets interesser og behov.

Betænkningen indeholder således overvejelser og forslag til styrkelse barnets perspektiv, herunder yderligere styrkelse af det børnesagkyndige element i domstolenes behandling af sager om forældremyndighed og samvær. Endvidere indeholder betænkningen

overvejelser og forslag til regulering af spørgsmål om fælles forældremyndighed mod den ene forælders protest og mulighed for at træffe afgørelser om barnets bopæl. Problemstillingen om barnets ret til samvær med både dets forældre og barnets nærmeste pårørende, samvær halvdelen af tiden, samvær med mindre børn og praksis vedrørende afslag på eller ophævelse af samvær behandles ligeledes i betænkningen.

Formålet med den del af forslaget, der ændrer retsplejeloven, er at styrke barnets perspektiv under domstolens behandling af sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. Forslaget er således rettet mod behandlingen af retssager herom og mod tvangsfuldbyrdelse af afgørelser, idet der i byretternes sagsforberedelse gives mulighed for, at der kan medvirke en børnesagkyndig og for medvirken af en børnesagkyndig under samtaler med barnet. Barnet vil også kunne få beskikket en person til at bistå sig under retssagen.

Reglerne om tvangsfuldbyrdelse foreslås udskilt til et nyt kapitel 48 a i retsplejeloven. Her foreslås det primært, at barnet skal inddrages under tvangsfuldbyrdelsessager, og der foreslås en opstramning af proceduren, hvis fuldbyrdelsen skal ske ved umiddelbar magtanvendelse, idet en børnesagkyndig og en repræsentant fra kommunen som udgangspunkt skal medvirke. Fogedretten vil få mulighed for at ændre omfanget og placeringen af samværet under fuldbyrdelsessagen, og fogedretten vil endvidere kunne fastsætte erstatningssamvær for et samvær, der ikke har kunnet udøves under fuldbyrdelsessagen.

Der foreslås endvidere en række konsekvensændringer i retsplejeloven, bl.a. som følge af, at der i forslaget til forældreansvarslov indføres adgang til at træffe særskilte afgørelser om barnets bopæl.

I lov om registreret partnerskab og lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser) foreslås en række konsekvensændringer som følge af forslaget til forældreansvarslov og de foreslåede ændringer i retsplejeloven om tvangsfuldbyrdelse af sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

I lov om aktiv socialpolitik foreslås en ændring af § 83 som følge af, at det i forslaget til forældreansvarslov foreslås, at det fremover skal være udgangspunktet, at begge forældre tager del i udgifterne i ansvaret for transport af barnet ved samvær, herunder at forældrene hver især afholder udgifterne hertil.

Endelig foreslås en ændring af lov om Det Centrale Personregister som følge af, at der i forslaget til foræl-

dreansvarslov indføres en mulighed for domstolene til at træffe afgørelse om, hvor barnet skal have bopæl.

2. Særligt om ændring af retsplejeloven

2.1. Sagsbehandlingen ved domstolene

2.1.1. Gældende ret

Pr. 1. januar 2007 trådte lov nr. 525 af 24. juni 2005 om ændring af lov om forældremyndighed og samvær, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre lov (Udmøntning af kommunalreformen på det familieretlige område) i kraft. Dette har bl.a. bevirket, at alle sager om opløsning af ægteskab og afklaring af uenighed om forældremyndighed fra 1. januar 2007 skal starte i statsforvaltningen i modsætning til tidligere, hvor sagerne kunne anlægges direkte ved domstolene. Med ovennævnte lov sikres en samtidighed i sagsbehandlingen af disse spørgsmål, og der skabes et enstrengt og mere gennemskueligt system, hvor alle opgaver i forbindelse med separation, skilsmisse og forældremyndighed samles et sted, idet statsforvaltningerne i forvejen behandler alle sager om samvær, om størrelsen af ægtefællebidrag og om børnebidrag.

Sagerne kan efter 1. januar 2007 kun indbringes for retten, hvis der ikke under statsforvaltningens vejledning og rådgivning opnås enighed mellem parterne. De nye statsforvaltninger kan således ikke træffe afgørelser i sager om uenighed om forældremyndighed og separation og skilsmisse. Denne kompetence er fortsat hos domstolene.

Retssagerne er civile retssager, men på grund af deres særlige karakter findes i retsplejelovens kapitel 42 en række særegne regler om behandlingen af disse sager. Retten er ikke bundet af parternes påstande om, hvorledes de ønsker forældremyndighedsspørgsmålet afgjort, af deres begrundelser herfor og af deres forslag til bevisførelse. Der påhviler retten et selvstændigt ansvar for sagens oplysning efter retsplejelovens § 450, stk. 2. Det skyldes, at afgørelserne skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

I dag er det som udgangspunkt retten, der meddeler fri proces til begge parter, hvis de opfylder de økonomiske betingelser herfor. Den, der ønsker fri proces til en sag om ændring af en aftale eller afgørelse om forældremyndigheden, må dog ansøge Civilstyrelsen herom. Fri proces gives i disse tilfælde kun, hvis der skønnes at være rimelig grund til at føre proces.

Det er ikke nødvendigt at afholde retsmøder under forberedelsen af forældremyndighedssager. Der udfoldes derfor sjældent forud for hovedforhandlingen

bestræbelser på at forlige parterne, og det er almindelig praksis, at der indkaldes direkte til hovedforhandling. Dette gælder, selv om en af parterne i et proceskrift eller forud for hovedforhandlingen har anmodet om, at der foretages en børnesagkyndig undersøgelse, eller at der træffes en midlertidig afgørelse.

På grundlag af oplysningerne under hovedforhandlingen, navnlig forældrenes forklaringer, beslutter retten, om der foreligger sådanne særlige omstændigheder, at en børnesagkyndig undersøgelse skal iværksættes, jf. § 450, stk. 2. Retten kan også på egen hånd træffe beslutning om en børnesagkyndig undersøgelse, hvis der under hovedforhandlingen fremkommer oplysninger, som taler herfor. Det kan være i sager, der er uigennemskuelige og særligt komplekse. Der kan være særlige forhold vedrørende barnets helbred eller psykiske konstitution eller sager, hvor én eller begge forældre forekommer psykisk påfaldende. I andre sager kan der være behov for en vurdering af risikoen for barnet ved at skifte miljø eller for en bedømmelse af søskendes tilknytning til hinanden. I sager, hvor et barns egen opfattelse kommer frem, kan det søges vurderet, hvad der er baggrunden for barnets opfattelse. En børnesagkyndig undersøgelse tager normalt to-tre måneder. Når erklæringen foreligger, er det almindelig praksis at indkalde til en fortsat hovedforhandling, hvor forældrene afgiver supplerende forklaringer.

Fra 1. januar 2007 vil statsforvaltningen som led i forligsbestræbelserne kunne iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse, som retten efterfølgende kan anvende under retssagen.

En midlertidig afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden til en endelig dom foreligger, kan komme på tale, hvis der skal foretages en børnesagkyndig undersøgelse, eller hvis den ene af forældrene under sagen planlægger eller gennemfører større ændringer i barnets dagligdag, f.eks. flytter med barnet eller skifter barnets skole.

Skal der foretages en børnesagkyndig undersøgelse, kan der blive anmodet om en midlertidig afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden, indtil der afsiges endelig dom.

Bevisførelsen under hovedforhandlingen er først og fremmest forældrenes forklaringer. Oplyses det, at socialforvaltningen har kendskab til familien, kan retten indhente faktiske oplysninger herfra. Giver forældrenes forklaringer anledning hertil, kan retten indhente erklæringer fra skole og børneinstitutioner. Derudover kan der som nævnt indhentes en børnesagkyndig erklæring. Som led i den sagkyndiges undersøgelse

kan den sagkyndige indhente tilsvarende oplysninger udefra.

Traditionelt er vidneførsel i forældremyndigheds-sager yderst sjælden. Der har for år tilbage udviklet sig en praksis, hvorefter retten oftest afslår vidneførsel, antagelig ud fra de daværende familiemønstre, idet vidner fra de pågældendes nærmeste familie ikke antages at kunne fremkomme med relevante oplysninger. Det havde også betydning, at forældremyndighedsspørgsmålet tidligere skulle afklares ved separation eller skilsmisse. Denne praksis har ført til, at advokater i dag sjældent anmoder om vidneførsel, selv om det kunne være relevant at få belyst forældrenes nye familieforhold, f.eks. ved at høre nye partnere.

Hovedforhandlingen varer normalt 1½-2 timer, hvorefter sagen optages til dom.

Det følger af den gældende § 29 b i lov om forældremyndighed og samvær, at der skal finde en samtale sted med børn, som er fyldt 12 år, og yngre børn, hvis de er tilstrækkeligt modne. Gennemføres en børnesagkyndig undersøgelse, indeholder erklæringen næsten altid en redegørelse for, hvad barnet måtte have tilkendegivet, og dermed er kravet i § 29 b opfyldt. I andre tilfælde taler dommeren normalt med barnet alene, idet det under hovedforhandlingen aftales med forældrene, at barnet skal komme til stede på dommerens kontor på et senere tidspunkt. Dommersamtaler efter den gældende § 29 b er i dag ikke reguleret ud over en særregel i retsplejelovens § 450 a om, at parterne kan udelukkes fra at overvære samtalen, og om at de normalt skal orienteres om indholdet af samtalen. Der afsættes mindst en halv time til samtalen. I nogle retskredse beder dommeren en børnesagkyndig om at komme til stede og medvirke under samtalen. Forældrene og deres advokater er så godt som aldrig til stede, og det er sjældent, at dommeren efterfølgende redegør for samtalens indhold i dommen, retsbogen eller på anden måde. Dette indebærer, at landsdommerne må tale med barnet på ny, hvis sagen ankes. Samtalen finder i landsretten sted i umiddelbar tilslutning til hovedforhandlingen og varer normalt ikke ud over en halv time, og alle tre landsdommere deltager.

Byretsdomme om forældremyndighed kan ankes til landsretten. Ankes de inden fuldbyrdsesfristen på 14 dage, kan dommen ikke gennemtvinges, medmindre byretten eller landsretten bestemmer, at anken ikke skal have opsættende virkning, jf. retsplejelovens § 480, stk. 1. Også i landsretten er den væsentligste bevisførelse forældrenes forklaringer, og der foretages så godt som aldrig nye eller supplerende børnesagkyndige undersøgelser under anken.

For så vidt angår internationale konventioners betydning på området henvises til det samtidige fremsatte forslag til forældreansvarslov, pkt. 2.1.2. i de almindelige bemærkninger.

2.1.2. Udvalget om Forældremyndighed og Samværs overvejelse

Efter Udvalget om Forældremyndighed og Samværs opfattelse er der behov for at sætte fokus på børns rolle under retssager om forældremyndighed. Det skyldes, at det er vigtigt, at dommeren får gode muligheder for at få barnets perspektiv belyst, og at samtaler med børn gennemføres i en form og under rammer, som belaster barnet mindst muligt.

2.1.2.1. Børnesagkyndig bistand

I forhold til børnesagkyndig bistand under en sag ved domstolene har Udvalget om Forældremyndighed og Samvær – efter norsk forbillede – foreslået, at retten kan udpege en børnesagkyndig til at deltage i forberedende møder.

Selv om udvalget lægger til grund, at den børnesagkyndige bistand til konfliktløsning først og fremmest ydes i statsforvaltningerne inden sagens oversendelse til retten, finder udvalget alligevel, at det er hensigtsmæssigt, at også domstolene får adgang til at styrke det børnesagkyndige element i deres behandling af sager om forældremyndighed og samvær. Der vil efter udvalgets opfattelse kunne være sager, som ikke er søgt løst forligsmæssigt i statsforvaltningerne, eksempelvis på grund af parternes modstand på dette tidspunkt eller, hvor den ene part ikke er mødt op i statsforvaltningen, men hvor retten skønner, at der alligevel er grundlag for at afsøge de forligsmæssige muligheder i sagen, og at det vil være værdifuldt med assistance af en børnesagkyndig. I disse tilfælde, hvor der ikke har været mulighed for i statsforvaltningen at trække på børnesagkyndig bistand og viden, vil udvalget styrke rettens muligheder for at opnå forligsmæssige løsninger med bistand fra børnesagkyndig. Udvalget foreslår derfor, at retten kan få en børnesagkyndig til at deltage i forberedende møder. Dommeren kan anmode den sagkyndige om på egen hånd at tale med forældrene eller barnet, hvad enten det skal ske før det første retsmøde eller mellem to forberedende møder. Den sagkyndige kan anmodes om at kontakte skole, fritidshjem eller børnehave for at få yderligere oplysninger. Dette kan kun ske efter aftale med forældrene, idet de kan modsætte sig samtalerne eller undersøgelserne under disse forligsbestræbelser.

Bestemmelsen om børnesagkyndig bistand i forberedende retsmøder skal bruges med omtanke, da det er

vigtigt, at sagerne af hensyn til barnet ikke trækkes i langdrag, hvis flere sagkyndige efter hinanden har medvirket i forligsbestræbelser. Det må samtidig understreges, at den børnesagkyndiges eventuelle samtale med barnet ikke erstatter samtalen efter § 33 i forslaget til forældreansvarslov, og at undersøgelserne ikke kan træde i stedet for børnesagkyndige undersøgelser, der foretages med henblik på udfærdigelse af en erklæring til brug for rettens afgørelse.

Udvalget foreslår på den baggrund, at der som led i rettens forligsbestræbelser skabes mulighed for, at dommeren kan udpege en børnesagkyndig til at deltage i forberedende retsmøder. Retten kan anmode den sagkyndige om at afholde en samtale med forældrene eller barnet samt indhente oplysninger med henblik på at få løst sagen forligsmæssigt, medmindre forældrene modsætter sig dette. Retten fastlægger den børnesagkyndiges opgaver, efter at parterne har haft lejlighed til at udtale sig.

2.1.2.2. Samtaler med børn

I forhold til at få barnets perspektiv belyst bedre i sager ved domstolene er det Udvalget om Forældremyndighed og Samværs opfattelse, at dommerens muligheder herfor skal forbedres. For så vidt angår samtaler med børn, mener udvalget, at dommeren i den enkelte sag skal vurdere, om barnets perspektiv skal uddybes ved en samtale med barnet. Om dette kan lade sig gøre afhænger af barnets alder og modenhed. Det er den overvejende opfattelse i udvalget, at der ikke i loven skal angives nogen aldersgrænse, hvorfor afgørelsen af, om barnet skal anmodes om at komme til stede på rettens kontor, eller om der skal gennemføres en samtale andetsteds, må træffes efter oplysningerne i den konkrete sag og om det enkelte barn. Det kan være forældrenes oplysninger og deres vurdering af barnets modenhed, men der kan også foreligge eller indhentes erklæringer fra daginstitutioner eller andre professionelle. Dommeren skal kunne anmode en børnesagkyndig om at deltage i sagsforberedelsen, og denne kan også give gode råd i forhold til barnets modenhed. Hertil kommer, at dommeren efter udvalgets opfattelse skal have mulighed for at bede en børnesagkyndig om at medvirke under en samtale, hvor barnets modenhed i tvivlstilfælde må være det første, der skal vurderes. En sådan fremgangsmåde kan være en hensigtsmæssig løsning, hvis forældrene har forskellige opfattelser af deres barns modenhed. Inddragelse af barnet ved en samtale vil dog normalt ikke være muligt ved de yngre børn op til ca. 7 år. I så fald må barnets perspektiv inddrages på anden måde, jf. i den forbindelse betænkning nr. 1475 om Barnets

perspektiv afsnit 4.6.4. En samtale med barnet vil derfor normalt først komme på tale fra skolealderen. Ved vurderingen af barnets udtalelser skal der lægges vægt på barnets alder og modenhed.

Det er udvalgets opfattelse, at samtalen med barnet først skal finde sted efter, at forældrene har afgivet forklaringer, idet deres oplysninger udgør udgangspunktet. Dommeren skal endvidere have mulighed for at bede en børnesagkyndig deltage. Samtalen bør altid indledes med, at barnet informeres om, hvorfor det er indkaldt til samtale, og hvad der skal foregå. Barnet skal endvidere have at vide, at det er dommeren, der skal træffe afgørelserne. I mange tilfælde bør det være den børnesagkyndige, der med sin viden og indsigt om børn stiller de fleste spørgsmål. Det bør være udgangspunktet og hovedreglen, at kun dommeren og eventuelt en børnesagkyndig samt eventuelt barnets bistandsperson er til stede. Dermed overværer forældrene og deres advokater ikke samtalen, medmindre dommeren undtagelsesvist beslutter noget andet, f.eks. på grund af barnets særlige forhold.

Parterne skal, medmindre afgørende hensyn til barnet taler imod det, gøres bekendt med indholdet af samtalen, hvilket mest naturligt sker ved, at der udarbejdes et notat, som kan indgå i sagens akter, herunder til brug under en eventuel anke. Videregivelse af oplysningerne må ske på en måde, så det undgås, at barnet bringes i en loyalitetskonflikt. Det kan være tilstrækkeligt at videregive barnets meningsudsagn, jf. betænkningens afsnit 4.6.5.1. om statsforvaltningens videregivelse af oplysninger. Det skal drøftes med barnet, hvad der skal gengives i notatet om samtalen, og om der er noget, som ikke skal med. Efter samtalen kan den børnesagkyndige, der måtte være til stede, rådgive dommeren om, hvorvidt barnets perspektiv er tilstrækkeligt oplyst, eller om der skal iværksættes en børnesagkyndig undersøgelse.

2.1.2.3. Bistand til barnet

Udvalget om Forældremyndighed og Samvær har i sine overvejelser om at styrke barnets perspektiv i retssager fundet, at det vil være et betydningsfuldt element i barnets perspektiv at indføre adgang til at udpege en person, der kan bistå barnet under retssager om forældremyndighed og barnets bopæl. Der kan være behov for bistand til barnet i lighed med den norske ordning i sager, hvor forældrenes konflikt er så stærk og altopslugende, at dette er en alvorlig belastning for barnet. Det kan være i sager, hvor der er påstande om seksuelle krænkelse, vold i familien eller misbrug samt i de tilfælde, hvor forældrene er ressour-

cesvage. Udvalget mener herudover, at der også kan være behov for bistand til barnet i de sager, hvor forældrenes konflikt har været langvarig og givet anledning til flere retssager om barnet, og sager hvor barnet er særligt udsat. Udvalget mener på den baggrund, at reglen om udpegnings af en bistandsperson for barnet kun skal anvendes i særlige tilfælde.

Bistandspersonens opgave vil udelukkende være at bistå barnet under en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl. Udpegnings af en person vil ikke indebære nogen partsstilling eller partsbeføjelser for vedkommende. Bistandspersonen kan ikke nedlægge en selvstændig påstand, og det er ikke tanken, at denne skal kunne udtrykke støtte for en af forældrenes påstande. Denne kan ikke føre egne beviser, kan ikke kære rettens beslutninger under sagsforberedelsen og kan ikke anke en dom. Bistandspersonen kan give råd om, hvorvidt der skal foretages en børnesagkyndig undersøgelse, hvis en sådan ikke foreligger. Personen skal have adgang til sagens akter, skal kunne være til stede under retsmøder og samtaler med barnet. Det må understreges, at det ikke er opgaven at videregive barnets synspunkter, idet de må tilvejebringes efter reglerne om inddragelse af børn. Det er vigtigt, at personen er neutral i forhold til forældrene og ikke er en ekstra medspiller, som tager parti og forstærker konflikten.

Udover opgaverne i forhold til sagen er det vigtigt, at barnet får en uafhængig og udenforstående person, som barnet kan få støtte af og tale med, herunder for større børn at få informationer om, hvad sagen i retten går ud på, og hvordan sagsforløbet er. Barnet kan have behov for at udtrykke sine følelser og bekymringer med sikkerhed for, at de ikke kommer videre, hvilket kan mindske belastningen. Det kan også være en opgave at drøfte dommens betydning for barnet.

Som nævnt er det dommeren, der beslutter, om der skal udpeges en bistandsperson, og hvem det skal være. Dommeren kan under en gennemgang af sagsakterne eller under sagsforberedelsen blive opmærksom på, at barnet på grund af særlige forhold har behov for en person til at bistå det. Det samme kan en børnesagkyndig, der medvirker under sagsforberedelsen. Behovet for udpegnings af en bistandsperson for barnet vurderes at være betydeligt mindre i de sager, hvor en børnesagkyndig inddrages i domstolsbehandling.

Udvalget foreslår således, at der i særlige tilfælde i retten kan udpeges en advokat eller en anden person til at bistå barnet under en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl.

2.1.3. Regeringens overvejelser

Regeringen er enig med Udvalget om Forældremyndighed og Samvær i, at barnets perspektiv skal styrkes i sager om forældremyndighed og barnets bopæl.

Regeringen er således enig i udvalgets forslag om at styrke rettens mulighed for at opnå forlig ved, at domstolene får adgang til at udpege en børnesagkyndig til at deltage i de forberedende retsmøder med forældrene. Herved styrkes de forligsmæssige bestræbelser i de sager, hvor der ikke er sket forligsmægling i statsforvaltningerne, eksempelvis fordi den ene part ikke er mødt op. Regeringen er endvidere enig i, at dommeren under de forberedende møder skal have mulighed for at anmode den børnesagkyndige om på egen hånd at tale med barnet eller forældrene eller indhente yderligere oplysninger fra eksempelvis skole, fritidshjem eller børnehave. Det er i den forbindelse dommerens opgave at vejlede parterne om, at de på dette tidspunkt har mulighed for at modsætte sig, at der indhentes yderligere oplysninger.

Domstolenes sagsbehandling styrkes efter regeringens opfattelse yderligere ved udvalgets forslag om, at dommeren kan bede en børnesagkyndig om at medvirke under en samtale med barnet, særligt i sager, hvor barnets modenhed skal vurderes. Samtidig sikres det, at barnets perspektiv belyses på en for barnet skånsom måde.

Regeringen finder i øvrigt ikke, at der er grundlag for at ændre på principperne om, at retten har et selvstændigt ansvar for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, samt at sagerne er indispositive. Dette skyldes, at domstolenes afgørelser til enhver tid skal træffes ud fra, hvad der er barnets bedste.

I forhold til udvalgets forslag om bistand til barnet, er regeringen enig i, at det vil være et betydningsfuldt element i barnets perspektiv at indføre en adgang til, at retten i særlige tilfælde kan udpege en person, der kan bistå og skærme barnet under retssager om forældremyndighed og barnets bopæl.

Regeringen er enig i udvalgets beskrivelse af bistandspersonens arbejdsopgaver, samt at udpegning af en bistandsperson ikke vil indebære nogen partsstilling eller partsbeføjelser for vedkommende.

Bistandspersonen skal være en person, der har kendskab til børn, og som vil kunne bistå barnet og videreformidle oplysninger til barnet under sagen. Eksempelvis vil der kunne være tale om en socialrådgiver, der har kendskab til barnet. Det vil desuden være en fordel, at den pågældende har kendskab til lovgivningen og retssystemet. Det vil også være muligt at

udpege en advokat, der har erfaring med sager med deltagelse af børn. Endvidere kan det tænkes, at forældrene, når spørgsmålet om bistand til barnet kommer på tale, peger på en uafhængig person, som vil kunne bistå barnet under sagen.

Der henvises endvidere til pkt. 2.2. om inddragelse af barnet i forslaget til forældreansvarslov samt til dette forslags §§ 450 a-d og bemærkningerne hertil.

2.2. Tvangsfuldbyrdelse

2.2.1. Gældende ret

Grundlaget for tvangsfuldbyrdelse er efter retsplejelovens § 478 domme om forældremyndighed, aftaler om forældremyndighed, bestemmelser om forældremyndighed og samvær, samt retsforlig og aftaler om samvær, når det udtrykkeligt i aftalen er bestemt, at den kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse. Fogeden kan som middel til gennemtvungelse efter lovens § 536 anvende tvangsbøder eller umiddelbar magt, dog ikke hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed udsættes for alvorlig fare derved.

Har den ugifte mor forældremyndigheden alene, fordi forældrene ikke har underskrevet en ansvars- og omsorgserklæring og ikke har indgået aftale om forældremyndigheden, er der ikke nogen forældremyndighedsafgørelse, der kan fuldbyrdes. I sådanne tilfælde anvendes retsplejelovens § 596, stk. 2, hvorefter barnet kan gives tilbage til moderen, hvis faderen tilbageholder barnet.

Første gang fogeden modtager en anmodning om udlevering af et barn, indkaldes parterne som udgangspunkt til et møde i fogedretten, hvor de får lejlighed til at anføre deres påstande og fremføre deres synspunkter, og hvor fogeden forsøger at mægle forlig. Lykkes forligsbestræbelserne ikke, overvejer fogeden, om afgørelsen straks skal tvangsfuldbyrdes, eller om sagen skal udsættes på yderligere bevisførelse, f.eks. en børnesagkyndig undersøgelse eller en samtale med barnet. Beslutter fogeden, at afgørelsen straks kan tvangsfuldbyrdes, må udleveringen af barnet gennemtvinges enten ved pålæggelse af tvangsbøder eller ved umiddelbar magtanvendelse.

Fogden kan kun nægte at fremme fogedforretningen, hvis der er alvorlig fare for barnets sjælelige eller legemlige sundhed. Er fogden i tvivl, skal der ske bevisførelse, og fogeden er i den forbindelse ikke bundet af forældrenes ønsker om beviser, idet fogeden af egen drift skal påse, at barnet ikke udsættes for fare.

Ved fuldbyrdelse af samværsafgørelser vil fogeden i praksis først forsøge med tvangsbøder, enten i form af løbende bøder eller i form af en enkelt bøde for

hvert samvær, hvor udlevering nægtes. Først når tvangsbøderne har vist sig uvirksomme, vil der blive tale om anvendelse af umiddelbar magt. Dette kan ske, hvor barnet gentagne gange ikke er blevet udleveret, eller hvor barnet skjules eller i de tilfælde, hvor det er tydeligt, at tvangsbøder ikke vil afstedkomme en udlevering af barnet. Umiddelbar magtanvendelse sker normalt ved en udkørende fagedforretning til barnets bopæl eller opholdssted, eventuelt med tilkaldelse af en uvildig person – f.eks. en repræsentant fra kommunen – som kan varetage barnets interesser og med bistand fra politiet.

Ved fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser anvendes ofte med det samme den udkørende fagedforretning, da dette normalt vil have karakter af en engangsforeteelse. Dette skyldes, at der navnlig er tale om situationer, hvor barnet ikke udleveres til forældremyndighedsindehaveren.

2.2.2. Udvalget om Forældremyndighed og Samværs overvejelser

Udvalget om Forældremyndighed og Samvær mener, at der fortsat er behov for, at myndighedernes afgørelser om forældremyndighed og samvær kan tvangsfuldbyrdes ved hjælp af tvangsbøder og ved anvendelse af umiddelbar magt. Udvalget lægger i den forbindelse meget vægt på, at truslen om, at en forældremyndigheds- eller samværsafgørelse eller -aftale kan fuldbyrdes, i langt de fleste tilfælde er tilstrækkelig til, at den efterleves, eventuelt ved et forlig indgået med fogedens bistand under et indledende møde.

På denne baggrund foreslår udvalget, at fogedretterne fortsat skal kunne anvende tvangsbøder og umiddelbar magt som middel til at gennemtvinge en fuldbyrdelse. Udvalgets forslag herom skal dog ses i sammenhæng med overvejelserne og forslagene nedenfor om fremgangsmåden ved tvangsfuldbyrdelse.

Adgangen til tvangsfuldbyrdelse vil efter udvalgets forslag omfatte afgørelser om forældremyndighed, bopæl og samvær med forældre samt aftaler om samvær med forældre og aftaler om bopæl, når der er en tvangsfuldbyrdeseklausul i disse. I 2004 blev det muligt at tvangsfuldbyrde aftaler om samvær, hvis det udtrykkeligt fremgår af aftalen, at den skal kunne tvangsfuldbyrdes efter retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 3. Denne regel foreslås således udvidet til at omfatte aftaler om barnets bopæl.

Udvalget om Forældremyndighed og Samvær finder, at bestemmelser om fremgangsmåden ved tvangsfuldbyrdelse, der involverer børn, bør have sin egen selvstændige placering i retsplejeloven. Udval-

get foreslår i den forbindelse, at reglerne om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndigheds-, bopæls- og samværsafgørelser samt aftaler om samvær og bopæl flyttes til et selvstændigt kapitel 48 a i retsplejeloven. Med en sådan selvstændig placering understreges sagernes særegne karakter og de særlige problemstillinger, der er forbundet hermed. Reglerne bliver samtidig lettere tilgængelige.

Umiddelbar magtanvendelse til gennemtvinding af forældremyndighed, bopæl og samvær betyder i praksis, at børn fysisk kan hentes og afleveres af fogeden – af og til i følgeskab med politiet. Da det er traumatiserende for et barn at blive transporteret til en forælder under fysisk magtanvendelse af fremmede personer, har udvalget foretaget nærmere overvejelser af fremgangsmåden for dette.

I sine overvejelser har udvalget skelnet mellem tvangsfuldbyrdelse af samvær og tvangsfuldbyrdelse af spørgsmål om forældremyndighed og bopæl. Selv om man i alle typer af sager normalt indleder med et møde på fogedens kontor, må man i sager om forældremyndighed og – efter udvalgets forslag herom – også i sager om barnets bopæl efter et sådant møde normalt ty til at afhente barnet. Der er i sådanne tilfælde tale om en enkeltstående og permanent flytning af barnet, som netop af hensyn til dette bør ske umiddelbart. Udvalget mener dog ligeledes, at en sådan afhentning fortsat vil være traumatiserende for barnet og bør ske under mest mulig hensyntagen til dette.

Heroverfor står spørgsmålet om anvendelse af umiddelbar magt i samværssager. Udvalget mener, at umiddelbar magt i samværssager fortsat skal være undtagelsen, og at man således bør forsøge sig med mindre indgribende midler først. Samvær adskiller sig fra spørgsmål om forældremyndighed og bopæl ved at være en løbende tilbagevendende begivenhed, som tillige i takt med barnets alder og udvikling kan undergå forandringer i omfang og hyppighed.

Fogedretten har i dag mulighed for at indhente en forudgående børnesagkyndig erklæring, hvis retten er i tvivl om, hvorvidt magtanvendelsen vil udsætte barnets sjælelige eller legemlige sundhed for alvorlig fare efter retsplejelovens § 536, stk. 1, 3. og 4. punktum. Fogedretten kan også tilkalde en uvildig person, eventuelt en repræsentant for kommunen, til at varetage barnets tarv under sagen, jf. retsplejelovens § 536, stk. 2, 1. punktum. Lovgivningen i dag har efter udvalgets opfattelse lagt et stort ansvar på fogeden, da det i nogle tilfælde vil være yderst vanskeligt at vurdere, om et barns sjælelige eller legemlige sundhed er i alvorlig fare.

F. t. l. vedr. lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven

Udvalget om Forældremyndighed og Samvær mener derfor, at der i tilfælde, hvor umiddelbar magtandvendelse påtænkes, skal være en børnesagkyndig til stede, og at der ligeledes skal indkaldes en uvildig person til at bistå barnet, eventuelt en medarbejder fra kommunen.

Udvalget peger i denne forbindelse på, at en sådan ordning også vil være i bedre overensstemmelse med børnekonventionens artikel 12 (2), og medvirke til en højere grad af fokus på barnets perspektiv. Tilstedeværelsen af en børnesagkyndig vil ligeledes kunne medvirke til et yderligere forsøg på mægling mellem parterne med henblik på at sikre sig, at alle øvrige og mere skånsomme muligheder for barnet er udtømte.

Der bør dog være mulighed for at fremme fogedsager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær uden deltagelse af en børnesagkyndig og en uvildig person, hvis der foreligger ganske særlige omstændigheder.

Dette skyldes især, at der kan opstå situationer, hvor det er nødvendigt at søge afgørelsen fuldbyrdet straks for at undgå, at muligheden for fuldbyrdelse af den forspildes. Der kan eksempelvis være tale om situationer, hvor en forælder er gået eller er ved at gå under jorden med barnet, og hvor der er risiko for, at det vil være vanskeligt på et senere tidspunkt at finde barnet igen. I så fald er det vigtigt, at fogedretten har mulighed for at reagere med den nødvendige hast. Hensynet til, at barnet ikke tvinges til at gå under jorden med den pågældende forælder, vil kunne være mere tungtvejende end barnets interesse i at blive bistået af en børnesagkyndig eller en uvildig person. Det bemærkes i den forbindelse, at retsplejelovens § 493, stk. 2, giver fogedretten mulighed for at foretage en fogedforretning uden underretning af den pågældende forælder. Sådanne situationer kan opstå på alle tider af døgnet, og det vil derfor ikke altid være muligt for fogedretten at tilkalde en sagkyndig eller en uvildig.

Udvalget foreslår også, at fogedretterne i sager efter kapitel 48 a altid beklædes af erfarne jurister, da der er tale om konfliktfyldte sager.

Udvalget har endvidere drøftet, om kriterierne for, hvornår en fuldbyrdelse kan iværksættes, skal ændres. Som omtalt kan man kun nægte at fuldbyrde en afgørelse eller aftale, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved ikke udsættes for alvorlig fare.

Udvalget mener ikke, at kriterierne skal ændres. Disse bør fortsat adskille sig fra den materielle prøvelse, som tilfældet er i dag, hvor kriterierne for at nægte fuldbyrdelse er mere restriktive i forbindelse med fogedens prøvelse end ved den oprindelige afgørelse om

f.eks. samvær. Fogedretten skal ikke foretage en ny materiel prøvelse i sagen, men alene en vurdering af, om afgørelsen eller aftalen kan tvangsfuldbyrdes. Det er således helt afgørende, at sagen umiddelbart forinden har været genstand for en materiel prøvelse i statsforvaltningen eller ved domstolene, og en fornyet prøvelse er derfor ikke fogedrettens opgave. Fremsætter forældrene indvendinger, som kunne give anledning til at ændre aftalen eller den materielle afgørelse, bør det være denne, der anfægtes, og ikke selve tvangsfuldbyrdelsen. En ny materiel sagsbehandling må foregå i statsforvaltningen under de omstændigheder, der fører til en konkret og fyldestgørende sagsoplysning. Hertil kommer ikke mindst, at en ny materiel prøvelse vil være en yderligere belastning, herunder særligt for barnet. Udvalget finder desuden, at det er et vægtigt argument, at sagerne finder deres afslutning og ikke trækker unødigt længe ud, og at dette således både gælder i statsforvaltningerne og i fogedretterne.

Udvalget foreslår endelig, at der i retsplejelovens regelsæt om tvangsfuldbyrdelse af afgørelser og aftaler om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær foretages en selvstændig regulering af spørgsmålet om inddragelse af børn i disse sager. I tvangsfuldbyrdelessager anvendes i praksis en analogi af den gældende § 29 b i lov om forældremyndighed og samvær, og fogedretten taler således normalt med større børn. Om udvalgets overvejelser om denne bestemmelse henvises til forslaget til forældreansvarslov. Udvalget mener, at et barn, som er i stand til at danne sine egne meninger, skal have mulighed for at give udtryk for dem i sager om tvangsfuldbyrdelse. Der skal medvirke en børnesagkyndig eller en repræsentant fra kommunen. En bestemmelse om inddragelse af børn i en fuldbyrdelessag bør således alene have fokus på selve tvangselementet og barnets mulighed for at forholde sig til dette element. Dette indebærer, at barnet skal have en vis alder og modenhed – herunder en forståelse for karakteren af den foranstaltning, som en fuldbyrdelessag indebærer. Hertil kommer, at det i takt med barnets alder bliver praktisk vanskeligere at søge en afgørelse eller aftale tvangsfuldbyrdet.

2.2.3. Regeringens overvejelser

Regeringen er enig med Udvalget om Forældremyndighed og Samvær i, at bestemmelser om fremgangsmåden ved tvangsfuldbyrdelse, der involverer børn, bør have sin egen selvstændige placering i retsplejeloven. Med forslaget om at etablere et selvstændigt kapitel 48 a understreges sagernes særegne karakter og de særlige problemstillinger, der er forbundet hermed.

Da sager om tvangsfuldbyrdelse ofte er meget konfliktfyldte, bør fogedretten i sådanne sager beklædes af jurister, der har erfaring inden for området.

Regeringen er ligesom udvalget af den opfattelse, at det er traumatiserende for et barn at blive transporteret til en forælder under fysisk magtanvendelse af fremmede personer. Regeringen kan derfor tilslutte sig udvalgets forslag om, at når der er tale om direkte magtanvendelse, særligt i forbindelse med fuldbyrdelse af en afgørelse om forældremyndighed eller barnets bopæl, bør der som udgangspunkt være en børnesagkyndig og en repræsentant fra kommunen til stede af hensyn til barnet. Anvendelse af umiddelbar magt skal som udgangspunkt kun finde sted, når fogedrettens øvrige reaktionsmuligheder er udtømte.

Det bemærkes desuden, at regeringen er enig i udvalgets forslag om, at indkaldelse af en børnesagkyndig kan undlades i ganske særlige tilfælde. Dette kan være tilfældet, hvis det er nødvendigt at søge afgørelsen fuldbyrdet straks for at undgå, at muligheden herfor forsvinder.

Regeringen er desuden af den opfattelse, at det skal være muligt for fogedretten at ændre omfang, tid og sted for et fastsat samvær samt vilkårene herfor, i forbindelse med fuldbyrdelsessagen. Blandt andet på baggrund af et høringssvar fra Dommerfuldmægtigforeningen i forbindelse med høring over betænkningen om barnets perspektiv mener regeringen endvidere, at fogedretterne skal have mulighed for at fastsætte erstatningssamvær under en fuldbyrdelsessag. Disse muligheder vil give fogedretterne et redskab til at effektivisere fuldbyrdelsessagerne, særligt i de tilfælde hvor bopælsforælderen uden grund hindrer samværet. Der vil eksempelvis kunne fastsættes erstatningssamvær allerede ugen efter, at fogedforretningen har været afholdt, eller et erstatningssamvær vil kunne fastsættes i bopælsforælders weekend, så det sikres, at den løbende kontakt til samværsforælderen ikke afbrydes eller forhindres. Fogedretten skal i forbindelse med fuldbyrdelsessagen have adgang til at ændre vilkårene for det samvær, der søges fuldbyrdet, herunder spørgsmålet omkring afhentning og aflevering af barnet. Derimod er det ikke hensigten, at fogedretten skal kunne tage stilling til det overordnede samvær, der er fastsat af statsforvaltningen eller domstolene.

Der henvises til §§ 536 og 537 i lovforslaget samt bemærkningerne hertil. For så vidt angår bopælsforælders hindring af samværsforælders samvær henvises til forslaget til forældreansvarslov afsnit 4.10. i de almindelige bemærkninger.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Gennemførelse af lovforslaget og det samtidig fremsatte forslag om forældreansvarslov vil medføre en styrkelse af barnets perspektiv ved, at børn høres og inddrages i sager om forældremyndighed og samvær i højere grad, end det er tilfældet i dag. Dette gælder både under statsforvaltningens sagsbehandling og ved en eventuel sag om forældremyndighed. Der henvises til det samtidig fremsatte forslag til forældreansvarslov.

I forhold til ændringerne i retsplejeloven er merudgifterne navnlig knyttet til den foreslåede bestemmelse om, at retten kan anmode en børnesagkyndig om at deltage i forberedende retsmøder. De skønnede permanente merudgifter for domstolene anslås til 0,5 mio. kr. årligt. Samtidig skønnes der at skulle anvendes 0,3 mio. kr. årligt i permanente udgifter til udpegelse af en bistandsperson til barnet under rettens behandling af sagen.

Domstolenes samtaler med børn, herunder medvirken af børnesagkyndige, skønnes at medføre permanente merudgifter på 0,6 mio. kr. årligt.

Der skønnes desuden at være permanente merudgifter på 0,2 mio. kr. årligt i forbindelse med den øgede inddragelse af mindre børn i domstolenes sagsbehandling i form af børnesagkyndige erklæringer.

Det bemærkes, at de samlede permanente merudgifter til styrkelsen af barnets perspektiv ved dette lovforslag og det samtidig fremsatte forslag til forældreansvarslov udgør 5,3 mio. kr. årligt.

Herudover medfører lovforslaget øgede udgifter til den ændrede procedure om tvangsfuldbyrdelse af samvær. Proceduren med at inddrage børnesagkyndige i fuldbyrdelsesprocessen vurderes at blive taget i brug i ganske få sager årligt. Dette skønnes at give anledning til merudgifter på 30.000 kr. årligt.

Ved forslag til lov om forældreansvar foreslås, at forældrenes ansvar for transport i forbindelse med samvær delt, ligesom forældrene hver især skal afholde deres egne udgifter hertil. Som følge heraf foreslås en ændring af lov om aktiv socialpolitik, således at en bopælsforælder på samme måde som en samværsforælder kan søge kommunen om tilskud til dækning af udgifter ved transport. De samlede merudgifter skønnes at udgøre 0,3 mio. kr. i 2007 og 1,3 mio. kr. i de følgende år. Forslaget er godkendt af Kommunernes Landsforening.

Udgifterne ved dette lovforslag indgår som en del af de samlede udgifter til forslaget til forældreansvarsloven.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget medfører ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

5. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget indeholder ingen administrative konsekvenser for borgerne.

7. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

Rådet for den Europæiske Union har den 27. november 2003 vedtaget forordning (EF) nr. 2201/2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar – ”Den nye Bruxelles II-forordning”. Forordningen fastlægger medlemsstaternes internationale kompetence i ægteskabssager og sager om forældreansvar (forældremyndighed og samvær), indeholder regler om gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser og fastsætter regler for samarbejde mellem medlemsstaternes centralmyndigheder.

Retsgrundlaget for forordningen er EF-traktatens bestemmelser om samarbejde vedrørende retlige og indre anliggende (artikel 65). På grund af de danske forbehold vedrørende retlige og indre anliggender deltog Danmark ikke i vedtagelsen af forordningen, som ikke er bindende for Danmark, hvorfor den ikke gælder for Danmark.

EF-traktaten indeholder herudover ikke regler, der regulerer medlemsstaternes adgang til nationalt at fastsætte materielle regler om forældremyndighed, samvær mv.

8. Ligestillingsvurdering

Reglerne i dette lovforslag hænger nøje sammen med reglerne i forslaget til forældreansvarslov, hvor det er hensigten at gøre reglerne på forældremyndigheds- og samværsområdet mere tidssvarende, så de passer til familiernes struktur i samfundet. Lovforslaget skal således være med til at sikre, at forældre i hø-

jere grad ligestilles i forbindelse med sager om forældremyndighed og samvær.

Regeringen skal endvidere bemærke, at det i relation til lovforslagets bestemmelser vil indebære, at ægtefæller og samlevende lettere vil være i stand til at opretholde den fælles forældremyndighed i forbindelse med en samlivsophævelse. Dette sker ved, at der foreslås indført en bestemmelse om, at den fælles forældremyndighed alene kan ophæves ved domstolene, hvis der foreligger tungtvejende grunde herfor.

Ligestillingsmæssigt vil det have som konsekvens, at flere fædre må forventes at få del i forældremyndigheden over deres børn.

Om de faktiske og statistiske forhold vedrørende domstolenes tildeling af forældremyndighed henvises til betænkning nr. 1475 om Barnets perspektiv, kapitel 8, navnlig afsnit 8.3.2.

9. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Finansministeriet, Justitsministeriet, Socialministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Domstolsstyrelsen, Dommerfuldmægtigforeningen, Den Danske Dommerforening, Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Retspræsidenten Retten i Århus, Retspræsidenten Retten i Odense, Retspræsidenten Retten i Aalborg, Retspræsidenten Retten i Roskilde, Retspræsidenten for Københavns Byret, Advokatrådet, Danske Familieadvokater, Foreningen af familieretsadvokater (FAF), Foreningen af Statsamtsjurister, Foreningen af Statsforvaltningsdirektører, Foreningen af Offentlige Chefer i Statsamtene og Københavns Overpræsidium, Dansk Psykolog Forening, Børnerådet, Red Barnet Danmark, Børnesagens Fællesråd, Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, Børns Vilkår, Mødrehjælpen, Et barn to forældre, Foreningen af Socialchefer i Danmark, Dansk Socialrådgiverforening, Landsforeningen Børn og Samvær, Familiens Forening, Børne- og Kulturchefforeningen, Ældre Sagen, Landsforeningen af Aktive Bedsteforældre, De Nye Bedsteforældre, Landsorganisation af Kvindekrisecentre (LOKK), Kvinderådet, Mandekrisecentret og Kommunernes Landsforening (KL).

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindre udgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Merudgift til styrkelse af barnets perspektiv ved domstolene udgør 0,5 mio. kr. i 2007, og herefter fra 2008 en permanent årlige merudgift på 1,6 mio. kr. Merudgift som følge af forslaget om bopælsforælders muligheden for at søge om tilskud til transportudgifter ved samvær udgør 0,3 mio. kr. i 2007 og 1,3 mio. i de følgende år. Udgifterne indgår som en del af de samlede udgifter til forslaget til forældreansvarslov.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 (§ 4, stk. 2)

Ændringerne i lov om registreret partnerskab § 4, stk. 2 er en følge af, at lov om forældremyndighed og samvær foreslås erstattet af forældreansvarsloven.

Til nr. 2 (§ 5, stk. 1)

Henvisningen i § 5 i lov om registreret partnerskab til kapitel 5a i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning er en følge af, at reglerne om behandling af sager om separation og skilsmisse i forbindelse med kommunalreformen blev ændret, således at alle sager efter 1. januar 2007 skal begynde i statsforvaltningen. Det foreslås derfor, at kapitel 5a, om sagsbehandling mv. i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning ligeledes skal være gældende i sager om registreret partnerskab.

Til § 2

Til nr. 1-3 (§§ 1, 4, 8, 9 og 12)

Ændringen af samværsret i lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v.

(internationale børnebortførelser) til samvær skyldes, at der ved vedtagelsen af den gældende lov om forældremyndighed og samvær blev besluttet at anvende terminologien samvær.

Til nr. 4 (§ 16)

Det foreslås, at § 16 i loven erstattes med en henvisning til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 537, stk. 2, om samtaler med børn under en fogedsag om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Til nr. 5 (§ 18, stk. 1)

Henvisningen til retsplejelovens kapitel 48 a er en følge af, at det foreslås, at retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær udskilles til et særskilt kapitel 48 a om "Særregler om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær". Der henvises endvidere til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 13.

*Til § 3**Til nr. 1 (§ 327, stk. 1, nr. 1)*

Bestemmelsen er indføjet i retsplejeloven i 2005 og trådte i kraft i den 1. januar 2007. Den omhandler adgangen til i forældremyndighedssager i første instans at meddele fri proces efter reglerne i § 325, når de økonomiske betingelser herfor er opfyldt. Den fri proces meddeles af retten efter § 327, stk. 4. Af § 328 fremgår, at det i almindelighed ikke kræves, at ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces. Ifølge undtagelsen i nr. 1 skal der imidlertid være rimelig grund til at føre sag efter den gældende regel i forældremyndighedslovens § 13, dvs. om ændring af en dom eller en aftale om forældremyndighed. Som det fremgår af § 14 i forslaget til forældreansvarslov, omfatter denne regel nu også sager, der hidtil er behandlet efter § 12. Denne bestemmelse har omhandlet tilfælde, hvor en ugift far, der ikke har haft del i forældremyndigheden, efter en samlivsophævelse anmoder om at få denne. Det er derfor nødvendigt at begrænse undtagelsen i nr. 1 til tilfælde, hvor sagsøgeren anmoder om ændring af en aftale eller dom. Dermed er det fastslået, at de almindelige regler om fri proces også gælder, hvis en ugift far, der som følge af § 7, stk. 3, i forslaget til forældreansvarslov aldrig har haft del i forældremyndigheden, som sagsøger anmoder om fri proces til en sag efter forslagens § 14.

Undtagelsen i § 327 om kravet om rimelig grund til at føre en sag om ændring af en aftale eller dom om forældremyndighed foreslås ligeledes at omfatte ændring af aftale eller dom om barnets bopæl efter § 17, stk. 2, i forslaget til forældreansvarslov.

Til nr. 2-6 og 10 (§§ 448, nr. 2 og 3, 448 a, stk. 1, 448 e, 448 f, 448 g og 455, stk. 1)

Ændringerne i lovens kapitel 42 om "sager om ægteskab og forældremyndighed" er en følge af, at der i fremtiden vil være særskilte sager om barnets bopæl efter forældreansvarslovens § 17, hvorfor disse sager skal nævnes i bestemmelserne. De processuelle regler om forældremyndighedssager må derfor udvides til også at gælde bopælsager.

Til nr. 7 (§ 450, stk. 2)

Den gældende § 450, stk. 2, foreslås ophævet og udskilt til en særskilt regel. Der henvises til lovforslagets § 450 b og bemærkningerne til denne.

Til nr. 8 (§§ 450 a-450 d)

Den gældende § 450 a foreslås ophævet og i stedet foreslås indsat 4 nye bestemmelser i §§ 450 a-450 d.

Til § 450 a:

Reglen er ny.

Efter den 1. januar 2007 er der sket væsentlige ændringer i behandlingen af sager om forældremyndighed og samvær. Alle sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær skal begynde i statsforvaltningen, hvortil anmodninger skal indgives efter § 30, stk. 1 i forslaget til forældreansvarslov. Ifølge stk. 2 og 3, vil parterne normalt blive indkaldt til et møde i statsforvaltningen med henblik på en drøftelse af sagen og af muligheden for at opnå enighed. Opnås der ikke enighed, skal forældre og børn tilbydes børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling efter § 31. Ifølge § 32 kan statsforvaltningen iværksætte børnesagkyndige undersøgelser, men hvis der er tvist mellem parterne, forudsætter det ifølge bemærkningerne til lovforslaget, at parterne er enige heri.

Opnås der ikke enighed om forældremyndigheden eller barnets bopæl, kan statsforvaltningen afslutte sagen og indbringe den for retten efter § 39, stk. 1, i forslaget til forældreansvarslov. En part kan anmode om sagens afslutning og indbringelse for retten efter reglerne i § 39, stk. 2. Dette gælder, hvis der ikke er opnået enighed under vejledningsmødet, hvis en af parterne ikke ønsker børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling, hvis børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling er afsluttet uden opnåelse af enighed, eller hvis initiativtageren har deltaget i et møde, men den anden part er udeblevet trods to indkaldelser.

Reglerne indebærer, at domstolene kan modtage sager, hvor parterne ikke har deltaget i forligsforhandlinger, eller hvor der ikke har været inddraget børnesagkyndige. Navnlig i disse særlige tilfælde kan der være behov for at styrke sagsforberedelsen i retten. Det vil være naturligt at indkalde til et forberedende møde, hvor også forældrene deltager sammen med deres advokater. Det foreslås derfor, at dommeren, hvis denne efter de foreliggende oplysninger skønner det hensigtsmæssigt, kan anmode en børnesagkyndig om at deltage i et – eller måske flere – forberedende møder med henblik på at opnå et forlig mellem parterne. Det kan være hensigtsmæssigt, at de afgiver forklaringer under sagens forberedelse. Der henvises til forslaget til forældreansvarslov afsnit 2.1.3. i de almindelige bemærkninger. Det forudsættes, at den sagkyndige aktivt søger at reducere konflikten, herunder ved under forligsbestræbelserne at sætte fokus på barnets perspektiv. Retten kan anmode den sagkyndige om på egen hånd at tale med parterne eller barnet før det første retsmøde eller efterfølgende med henblik på et nyt forberedende møde. Den sagkyndige kan også anmodes om at indhente yderligere oplysninger, f.eks. fra

skole, fritidshjem, børnehave eller lignende med henblik på et forlig. Parterne kan dog ifølge 2. pkt. modsætte sig, at den børnesagkyndige afholder særskilte møder med parterne og barnet samt på egen hånd indhenter oplysninger. Det er dommerens opgave at orientere parterne om, at de på dette tidspunkt har mulighed for at modsætte sig dette. Den sagkyndige kan, hvis forlig ikke opnås, foreslå, at der foretages en børnesagkyndig undersøgelse ved en anden sagkyndig med henblik på en erklæring efter § 450 b, der kan anvendes som bevis, når tvisten skal afgøres.

Reglen indebærer, at dommeren mere aktivt end i dag vil kunne søge at få parterne forligt for dermed at få sagen afsluttet til gavn for parterne på en enklere, hurtigere og mere fleksibel måde. Dommeren bliver ikke nødvendigvis inhabil til at dømme i sagen, selv om der er foretaget forligsmægling; dette må afgøres efter retsplejelovens almindelige regler herom, jf. retsplejelovens kapitel 5.

Til § 450 b:

Bestemmelsen omhandler bevisførelsen i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og i samværsspørgsmål. Den er en så godt som uændret videreførelse af den gældende regel i § 450, stk. 2. I 1. pkt. fastslås, at sådanne sager er indispositive, idet det ikke er overladt til parterne at tilrettelægge sagsbehandlingen ved deres påstande, anbringender og bevisførelse. Retten har et selvstændigt ansvar for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, og som det fremgår af bestemmelsen, kan dette ske gennem indhentelse af en børnesagkyndig erklæring, f.eks. gennem en børnesagkyndig undersøgelse. Reglen er sprogligt forenklet, og det er ikke fundet nødvendigt at anføre, at retten kan træffe bestemmelse om afhøring af vidner. 2. pkt. om, at vidnetvang kan anvendes over for parter, der ikke møder frivilligt i retten, er en uændret videreførelse af det gældende 2. pkt. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger pkt. 2.1.2.1. og 2.1.3.

Til § 450 c:

Bestemmelsen omhandler dommerens samtaler med børn i sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samværsspørgsmål, hvor dette spørgsmål er inddraget under sagen. Der henvises til § 5 i forslaget til forældreansvarslov, der fastsætter, at der i alle forhold vedrørende barnet skal tages hensyn til barnets egne synspunkter, og til § 33 hvorefter barnets perspektiv og eventuelle synspunkter altid skal inddrages samt til de specielle bemærkninger hertil. Der henvises desuden til de almindelige bemærkninger afsnit 2.1.2.2. Reglerne indebærer, at barnets perspektiv al-

tid skal inddrages, og at også børn fra 7-års alderen kan indkaldes til en samtale med dommeren, så deres eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Forpligtelsen til at inddrage barnet direkte gælder ikke, hvis det må antages at være til skade for barnet, eller hvis det må anses for unødvendigt efter sagens omstændigheder, f.eks. hvor barnets perspektiv er belyst under statsforvaltningens sagsbehandling.

Ifølge den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 450 a, 1. pkt., kan det bestemmes, at parterne ikke må overvære dommerens samtale med barnet, og det er sædvanlig praksis, at de og deres advokater ikke er til stede. Ifølge 2. pkt. skal parterne gøres bekendt med indholdet af samtalen, medmindre dette vil stride mod de hensyn, der har ført til udelukkelsen. Det foreslås, at den gældende praksis, hvorefter parterne og deres advokater ikke er til stede under samtalen med barnet, lovfæstes. Reglen er en udbygning af den generelle regel i retsplejelovens § 183, stk. 3, hvorefter "retten bestemmer, hvordan og ved hvem afhøring af børn under 15 år skal ske". Retten kan give tilladelse til fravigelse af reglen, f.eks. i tilfælde hvor samtalen kun forsvarligt kan gennemføres, hvis der er forældre til stede som støtte for barnet.

Som noget nyt foreslås i 2. pkt. en anvisning af og en hjemmel til, at dommeren kan anmode en børnesagkyndig om at deltage i samtalen med barnet. Denne fremgangsmåde følges allerede i enkelte retskredse. Med tilkendegivelsen i § 33 i forslaget til forældreansvarslov vil dommeren skulle tale med mindre børn end i dag, og behovet for sagkyndig bistand stiger, jo yngre barnet er.

3. pkt., er en omformulering og en opstramning af den gældende regel om, hvornår det kan undlades at gøre parterne bekendt med indholdet af samtalen med barnet. Det er af retssikkerhedsmæssige og af procesuelle grunde af hensyn til parterne nødvendigt, at de og deres advokater som altovervejende hovedregel gøres bekendt med det væsentligste indhold af samtalen med barnet. Dette vil normalt mest hensigtsmæssigt kunne ske ved udarbejdelse af et notat. Parterne og deres advokater er som følge af 1. pkt. ikke til stede under samtalen og må efter almindelige principper kende et så vigtigt bevismiddel i sagen, for at også deres interesser kan blive varetaget. Dermed bliver praksis i statsforvaltningerne og i domstolene mere ensartet. En følge vil være, at barnet i mange tilfælde kan blive skånet for at skulle møde op i landsretten og have en ny samtale med landsdommerne, som i stedet kan støtte sig til notatet om samtalen i byretten. For at barnet ikke bringes i en særlig konfliktsituation, kan notatet udfærdiges efter de samme retningslinier, som

følges af statsforvaltningerne, jf. betænkningens afsnit 4.6.5.2. Notatets udformning vil derfor ikke skulle følge principperne i retsplejelovens § 186 om optegnelse af vidneforklaringer i retsbogen.

Det er fundet nødvendigt at give mulighed for at undlade at orientere parterne om, hvad barnet har sagt, eller om dele af samtalen, hvis afgørende hensyn taler herfor. Undtagelsen er formuleret på samme måde som undtagelsesreglen i forvaltningslovens § 15.

Til § 450 d:

Som et led i styrkelsen af barnets perspektiv foreslås indført en ny regel om udpegning af en person til at bistå barnet i særlige situationer.

Adgangen til at udpege en person skal kun benyttes i særlige situationer. Dette kan eksempelvis være i tilfælde, hvor konfliktniveauet mellem forældrene er så stort, at dette er en alvorlig belastning for barnet. Der kan endvidere være sager, hvor der er påstande om seksuelle krænkelser, vold i familien eller misbrug samt tilfælde, hvor forældrene er ressourcesvage. Hvis forældrenes konflikt har været langvarig og givet anledning til flere retssager om barnet, og hvis barnet er særligt udsat, kan der også være behov for bistand til barnet. Der henvises også til eksemplerne i betænkningen, herunder til afsnit 4.5.1 om norsk ret. Reglen er særlig aktuel for børn, der har behov for at få forklaret sagsgangen, og hvor det samtidig må antages, at parterne ikke selv er i stand til at bistå eller forklare barnet denne. Retten beslutter, om der skal udpeges en bistandsperson og i givet fald, hvem der skal udpeges.

Bistandspersonens opgave er at bistå og skærme barnet samt varetage dets interesser under sagen. Det er således vigtigt, at barnet får en uafhængig og udenforstående bistandsperson, som barnet kan udtrykke sine følelser og bekymringer til, uden af dette bliver en del af sagen. Dette vil kunne mindske belastningen for barnet under sagen. Efter sagens afslutning vil bistandspersonen kunne drøfte afgørelsen med barnet, samt fortælle det om konsekvenserne heraf.

Den udpegede person kan gennemgå akterne, kan foreslå bevisførelse og kan være til stede under retsmøder, selv om retsmøderne som nævnt i retsplejelovens § 453 holdes for lukkede døre, og uanset at det derfor normalt kræver særlig tilladelse at overvære retsmøderne. Personen kan endvidere være til stede, når der afholdes samtaler med barnet efter lovforslagets §§ 450 a og 450 c. Udpegning af en bistandsperson for barnet indebærer ikke, at barnet opnår partsstilling. Den, der udpeges til at bistå barnet, har ikke nogen opgave under retsmøder og kan således ikke udspørge vidner eller procedere. Personen har alene

til opgave at støtte barnet, herunder stille forslag til sagsbehandling/sagsoplysning. Der er endvidere ikke tillagt bistandspersonen nogen processuelle beføjelser, hvilket eksempelvis betyder, at personen ikke kan kære beslutninger eller anke afgørelser.

Som nævnt er det retten, der udpeger en bistandsperson. Dette kan være en person, der har kendskab til børn, og som vil kunne bistå barnet og videreformidle oplysninger under sagen til barnet. Der vil eksempelvis kunne være tale om en socialrådgiver med kendskab til barnet. Det vil desuden være en fordel, at den pågældende har kendskab til lovgivningen og retssystemet. Det vil også være muligt at udpege en advokat, der har erfaring med sager med deltagelse af børn. Endvidere kan det tænkes, at forældrene, når spørgsmålet om bistand til barnet kommer frem, peger på en uafhængig person, som vil kunne bistå barnet under sagen.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 2.1.2.3. og 2.1.3., samt til betænkningens afsnit 4.6.3.2.

Til nr. 9 (§ 451, 1. pkt.)

1. pkt. omhandler udgifter ved bevisførelse efter den gældende § 450, stk. 2. Det vigtigste er, at udgifterne til børnesagkyndige undersøgelser afholdes af statskassen. Reglen foreslås udvidet til også at omfatte udgiften ved børnesagkyndiges medvirken i sagsforberedelsen og ved samtaler med børn samt ved bistand til børn efter lovforslagets §§ 450 a - 450 d.

Til nr. 10 (§ 455, stk. 1)

Ændringen i § 455, stk. 1, foretages som følge af, at det i forslaget til forældreansvarslov foreslås, at domstolene kan træffe afgørelse om barnets bopæl.

Til nr. 11 (§ 478, stk. 1, nr. 3)

Som følge af, at der i forslaget til forældreansvarslov foreslås indført et nyt kapitel 3 med § 17 om en særskilt adgang til at afsige dom om barnets bopæl og dermed en ny type afgørelser og aftaler, er det nødvendigt at udvide reglerne om grundlaget for tvangsfuldbyrdelse i overensstemmelse hermed. Der henvises til pkt. 2.2.3 i de almindelige bemærkninger.

§ 478, stk. 1, nr. 1, om domme og kendelser afsagt af domstole betyder, at domme om forældremyndighed efter §§ 11 og 14, i forslaget til forældreansvarslov og kendelser om midlertidig forældremyndighed efter § 25 i samme lovforslag kan danne grundlag for tvangsfuldbyrdelse. Det samme gælder domme og kendelser efter forslaget til forældreansvarslov § 28, jf. § 37, stk. 2, om samvær. § 478, stk. 1, nr. 1, vil til-

lige komme til at omfatte domme og kendelser om barnets bopæl efter forslaget til forældreansvarslov § 17 og 25. Disse udvidelser af bestemmelsens anvendelsesområde kræver ikke ændring af bestemmelsen. Forslaget vil tillige indebære, at retsforlig om de spørgsmål, der er omfattet af nr. 1, herunder om barnets bopæl og samvær, ligeledes kan fuldbyrdes.

Nr. 3 foreslås omformuleret. Dermed kan aftaler om, at den ene forælder skal have forældremyndigheden alene, fuldbyrdes, hvis de er anmeldt til statsforvaltningen eller retten, efter § 10 eller § 13, stk. 1, i forslaget til forældreansvarslov. Det samme kan forældremyndighedsaftaler, der er godkendt efter § 13, stk. 2. Statsforvaltningens afgørelser om forældremyndighed efter dødsfald efter § 15, og om samvær efter § 19, kan ligeledes fuldbyrdes. Forlig om barnets bopæl eller samvær, indgået under et møde i statsforvaltningen, kan også fuldbyrdes. I 2004 blev indført adgang til at tvangsfuldbyrde samværsaftaler, når det udtrykkeligt er bestemt, at aftalen kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse. Denne regel foreslås, som omtalt i bemærkningerne til forslaget til forældreansvarslov § 17, udvidet til at omfatte aftaler om barnets bopæl. Endelig bemærkes, at bestemmelsen også vil omfatte afgørelser om samvær og forældremyndighed, der er truffet af statsamtet inden den 1. januar 2007, og aftaler om forældremyndighed og samvær, som er anmeldt til eller godkendt af statsamtet inden dette tidspunkt.

Til nr. 12 (§ 488, stk. 2)

Adgangen til at fuldbyrde bopæls- og samværsaftaler med tvangsfuldbyrdesklausul, se herom ovenfor under nr. 11, nødvendiggør en lovteknisk ændring af § 488 om, hvad der skal indleveres til fogedretten, når der anmodes om tvangsfuldbyrdelse.

Til nr. 13 (kapitel 48 a)

§ 536 om fuldbyrdelse af forældremyndighed og samvær foreslås udskilt til et særskilt kapitel 48 a i stedet for som nu at indgå i kapitel 48 om "Særregler om tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav". Dermed understreges sagernes særlige karakter, ligesom reglerne bliver lettere tilgængelige. Kapitlet har titlen "Særregler om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær". På samme måde, som det er tilfældet med titlen til kapitel 48, fastslås det, at der er tale om særregler, og at de almindelige regler i kapitel 46 om tvangsfuldbyrdelse også finder anvendelse efter det nye kapitel 48 a.

Til § 536:

§ 536, stk. 1, ændres, således at den alene vedrører grundlaget for tvangsfuldbyrdelse. Det foreslås i den forbindelse, at der indsættes en henvisning til § 478, nr. 1-3, om grundlaget for tvangsfuldbyrdelse og som 2. pkt. en henvisning til § 596, stk. 2, om umiddelbare fagedforretninger om forældremyndighed.

Stk. 2 svarer til den gældende bestemmelse i § 536, stk. 1, 1. og 2. pkt., om de to fuldbyrdesmåder, tvangsbøder og umiddelbar magtanvendelse, og de beskrives nærmere i § 537, stk. 3 og 4. Som noget nyt bestemmes i 3. pkt., at samvær med andre end forældre efter § 20 i forslaget til forældreansvarslov ikke kan gennemtvinges ved umiddelbar magtanvendelse.

Stk. 3 svarer i 1. pkt. til den gældende § 536, stk. 1, 4. pkt., hvor fogedretten kan udsætte fuldbyrdes sagen på, at der indhentes en børnesagkyndig erklæring, hvis fogedretten finder det nødvendigt for sagens behandling.

Stk. 4 er en nydannelse og vedrører fogedrettens mulighed for at ændre omfang, tid og sted for et fastsat samvær samt vilkårene herfor i forbindelse med fuldbyrdes sagen. Der gives således fogedretten mulighed for at fastsætte en midlertidig praktisk ordning i forbindelse med eksempelvis afhentning og aflevering af barnet under fuldbyrdes sagen. Det medfører endvidere, at fogedretten får mulighed for at ændre et sædvanligt weekendsamvær fra f.eks. en uge til en anden, samt mulighed for at fastsætte betingelser med hensyn til stedet for samværets udførelse eller om pasdeponering.

Stk. 5 er ligeledes ny og giver fogedretten mulighed for at fastsætte erstatning for et samvær, der ikke har kunnet gennemføres under en fuldbyrdes sag. Fogedretterne får på denne måde mulighed for at effektivisere fuldbyrdes sagerne i tilfælde af, at en bopælsforælder uden grund forhindrer samværet. Et erstatningssamvær vil kunne fastsættes til at finde sted umiddelbart efter, at fagedforretningen har været afholdt. Et erstatningssamvær vil også kunne gives ved, at der tillægges en dag eller flere ekstra dage til eksempelvis et af den samværsberettigedes kommende samvær. Herved sikres det, at den løbende kontakt til samværsforælderen ikke afbrydes eller forhindres. Det er således vigtigt, at der med det samme fastsættes erstatningssamvær, hvis barnet ikke er blevet udlevet til samvær.

I forhold til bestemmelserne i stk. 4 og 5, bemærkes, at det ikke er hensigten, at fogedretten skal kunne tage stilling til det overordnede og løbende samvær, der er fastsat af statsforvaltningen eller domstolene.

F. t. l. vedr. lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven

Stk. 6 svarer til den gældende § 536, stk. 1, 3. pkt., der fastslår, at fuldbyrdelse ikke kan ske, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved udsættes for alvorlig fare.

Til § 537:

§ 537, stk. 1, omhandler sagsbehandlingen i fogedretten og svarer med enkelte sproglige ændringer til den gældende § 536, stk. 2. Den sædvanlige fremgangsmåde er, at parterne først indkaldes til et møde i retten. Her er det muligt for fogedretten at anmode en repræsentant fra kommunen om at være til stede, jf. 1. pkt. Efter 2. pkt. kan fogeden udsætte sagen en kort tid, f.eks. på forligsforhandling.

I et nyt *stk. 2* foreslås det lovreguleret, at et barn, som har den fornødne alder og modenhed, skal have mulighed for at udtrykke sine egne synspunkter under fogedsagen, medmindre det er til skade for barnet. Der henvises herved til forslaget til forældreansvarslov §§ 5 og 33 og bemærkningerne hertil, samt til reglerne i retsplejelovens § 450 c om samtaler med børn under retssager om forældremyndighed og barnets bopæl. Hvis der afholdes en samtale, skal der efter 2. pkt. deltage en børnesagkyndig eller en repræsentant fra kommunen.

Stk. 3 omhandler det hyppigst anvendte tvangsmiddel, tvangsbøder. Hovedparten af sagerne angår fuldbyrdelse af samvær. I de fleste tilfælde angår anmodningen om fuldbyrdelse et kommende weekend- eller hverdagssamvær, og der fastsættes da som anført i 2. pkt. som regel en enkelt bøde for det kommende samvær, evt. for enkelte kommende samvær. Løbende daglige eller ugentlige tvangsbøder kommer navnlig i anvendelse, hvis fogeden vælger først at gennemtvinge udlevering til en forældremyndighedsindehaver eller en bopælsforælder med tvangsbøder i stedet for at skride direkte til umiddelbar magtanvendelse efter *stk. 4*. Løbende tvangsbøder kan også komme på tale, hvis barnet ikke udleveres til et længerevarende ferie-samvær.

Stk. 4 omhandler umiddelbar magtanvendelse. Bestemmelsen anvendes navnlig i sager om udlevering af barnet til forældremyndighedsindehaveren eller til den, barnet bor hos. I samværssager kommer magtanvendelse normalt først på tale efter flere forgæves forsøg med tvangsbøder. Der foreslås en ændret procedure ud fra barnets perspektiv i forbindelse med anvendelse af umiddelbar magt. Der skal således som udgangspunkt medvirke en børnesagkyndig, ligesom der som udgangspunkt skal tilkaldes en repræsentant fra kommunen for at varetage barnets interesser, hvis fogedretten skønner, at der kan blive tale om at anvende

de umiddelbar magt. Efter bestemmelsen kan dette dog undlades, hvis der foreligger ganske særlige omstændigheder. Der kan f.eks. opstå situationer, hvor det er nødvendigt at søge afgørelsen fuldbyrdet straks for at undgå, at muligheden for fuldbyrdelse forspildes. Der kan være tale om situationer, hvor en forælder er gået eller er ved at gå under jorden med barnet, og hvor der er risiko for, at det vil være vanskeligt på et senere tidspunkt at finde barnet igen. Der henvises til almindelige bemærkninger, pkt. 2.2.2. og 2.2.3.

Til nr. 14 (§ 596, stk. 2)

I § 596, stk. 2, om håndhævelse af forældremyndighed, der findes i kapitlet om umiddelbare fogedforretninger, er der foretaget en konsekvensændring som følge af den nye bestemmelse i § 537.

Til § 4

Det foreslås, at § 83, stk. 1, i lov om aktiv socialpolitik udvides, således at bestemmelsen ligeledes omhandler en bopælsforælders mulighed for at ansøge kommunen om at få dækket udgifter i forbindelse med transport af barnet i forbindelse med samvær. Ved bopælsforælder forstås i denne sammenhæng den forælder, der har barnet boende. Det er uden betydning, om der er fælles forældremyndighed, eller bopælsforælderen har forældremyndigheden alene.

Tilføjelsen i § 83, stk. 1 skal ses i sammenhæng med § 19 i forslaget til forældreansvarslov. Efter denne bestemmelse er det barnet, der har ret til samvær. Det er således barnets interesse i samværet, der er det grundlæggende, og begge forældre, både den, der har barnet boende, og den, der ønsker at have kontakt, har ansvaret for, at barnet har samvær.

Udvidelsen er en konsekvens af, at det i det samtidige fremsatte forslag til forældreansvarslov § 21, stk. 3, foreslås, at statsforvaltningen kan træffe afgørelse om transport af barnet i forbindelse med samvær og om afholdelsen af udgifter hertil. Efter den foreslåede bestemmelse i forældreansvarsloven er det udgangspunktet at forældrene begge deltager i og afholder udgifter til transport i forbindelse med samvær. Det vil fremover være udgangspunktet, at samværsforælderen sørger for afhentningen af barnet ved samværets start, og bopælsforælderen sørger for afhentningen i forbindelse med afslutningen af samværet. Begge forældre afholder udgifterne til den del af transporten, som den pågældende er ansvarlig for, herunder transporten af barnet og en eventuel ledsager (f.eks. forælderen selv). Der kan dog være tilfælde, hvor dette udgangspunkt fraviges, f.eks. en meget stor forskel i forældrenes økonomi. Der henvises til pkt. 4.3.3. i de al-

mindelige bemærkninger i forslaget til forældreansvarslov samt bemærkningerne til dette lovforslags § 21, stk. 3.

Det er således hensigten med ændringen af § 83, stk. 1, at en bopælsforælder skal have samme mulighed som en samværsforælder for at ansøge kommunen om at få dækket udgifter i forbindelse med transport af barnet i forbindelse med samvær, idet det fremover er udgangspunktet, at forældrene deles om udgifterne til transport i forbindelse med samvær.

Det er fortsat en betingelse, at ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgiften, jf. § 83, stk. 1, sidste pkt.

Til § 5

Det er hensigtsmæssigt, at CPR-lovens regler om børns bopælsregistrering i Det Centrale Personregister (CPR) afspejler den ny lovgivning om forældreansvar. Efter § 17, stk. 1, og § 25, stk. 1, i forslaget til forældreansvarslov kan der udpeges en såkaldt "bopælsforælder", som får ret til at have barnet boende hos sig. Efter § 21, stk. 2, kan der herudover fastsættes samvær i op til 7 dage ud af 14 dage.

Ved den foreslåede ændring af CPR-lovens § 8, stk. 3, bestemmes, at et barn skal registreres i CPR med adresse hos den af forældrene, der er udpeget som bopælsforælder efter § 17, stk. 1, eller § 25, stk. 1, når barnet opholder sig lige længe ad gangen hos hver af forældrene, og disse på trods af fælles forældremyndighed ikke er enige om registreringen. Hvis der ikke er udpeget en bopælsforælder efter § 17, stk. 1, eller § 25, stk. 1, forbliver barnet som hidtil registreret i CPR

på den adresse, barnet havde, før uenigheden opstod, hvis denne adresse er en af de angivne adresser.

Til § 6

Reglen omhandler lovens ikrafttræden. Det foreslås at loven træder i kraft 1. oktober 2007, samtidig med det samtidige fremsatte forslag til forældreansvarslov.

Der er ikke foreslået særlige overgangsregler. For så vidt angår sager, der er indbragt for retten, men endnu ikke afgjort 1. oktober 2007, vil retten efter lovens ikrafttræden kunne afsige dom om, hos hvem af forældrene barnet skal bo, og at de fortsat skal have fælles forældremyndighed, hvis der er nedlagt påstand herom.

Fra 1. oktober 2007 vil det endvidere være muligt for en forælder, der tidligere har haft del i forældremyndigheden, eller ønsker at få del i den efter reglerne i forældreansvarsloven, at indgive anmodning om fælles forældremyndighed efter denne lovs § 14. En sådan sag vil ikke kunne rejses over for statsforvaltningen før 1. oktober 2007.

Til § 7

Det foreslås, at loven ikke skal gælde for Færøerne og Grønland. I stk. 2 anføres, at lovens §§ 1, 2 og 4 ved kongelige anordning helt eller delvist kan sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger. Efter stk. 3 kan § 5 ved kongelig anordning kan sættes i kraft for Grønland med de afvigelser, som følger af de særlige grønlandske forhold.

Bilag 1

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

§ 4. Adoptionslovens regler om ægtefæller finder ikke anvendelse på det registrerede partnerskab. Dog kan en registreret partner adoptere den anden partners barn, medmindre der er tale om et adoptivbarn fra et andet land.

Stk. 2. § 11, 2. pkt., og § 14, stk. 4, i lov om forældremyndighed og samvær finder ikke anvendelse på det registrerede partnerskab.

Stk. 3. Bestemmelser i dansk lovgivning, der indeholder særlige regler om den ene part i et ægteskab bestemt ved dennes køn, finder ikke anvendelse på det registrerede partnerskab.

Stk. 4. Bestemmelser i internationale traktater finder ikke anvendelse på det registrerede partnerskab, medmindre medkontrahenterne tilslutter sig dette.

§ 5. Ægteskabslovens kapitel 3, 4 og 5 og retsplejelovens kapitel 42 finder tilsvarende anvendelse på opløsning af et registreret partnerskab, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Ægteskabslovens § 40 anvendes ikke ved opløsning af et registreret partnerskab.

Stk. 3. Hvis ingen af parterne bor i et land, der er omfattet af § 2, stk. 3, kan registreret partnerskab indgået her i landet uanset retsplejelovens § 448 c altid opløses her.

Lovforslaget

§ 1

I lov om registreret partnerskab, jf. lovbekendtgørelse nr. 938 af 10. oktober 2005, som ændret ved § 3 i lov nr. 483 af 7. juni 2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 4, stk. 2, ændres »§ 11, 2. pkt., og § 14, stk. 4, i lov om forældremyndighed og samvær« til: »§ 13, stk. 2, og § 15, stk. 4, i forældreansvarsloven «.

2. I § 5, stk. 1, ændres »og 5« til: », 5 og 5a«.

§ 2

I lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser), som ændret ved lov nr. 387 af 28. maj 2003 og § 13 i lov nr. 434 af 8. maj 2006, foretages følgende ændringer:

1. Overalt i loven ændres »samværsret« til: »samvær«.

Gældende formulering

§ 8. Sag om anerkendelse eller fuldbyrdelse efter § 4 kan udsættes ved kendelse, hvis:

- 1) afgørelsen efter almindelige appel- eller klage-regler er indbragt for en overordnet instans i oprindelsesstaten,
- 2) forældremyndigheds- eller samværsretsspørgsmålet er under behandling her i landet under en sag, som er indledt, før sagen blev indledt i oprindelsesstaten, eller
- 3) en anden forældremyndighedsafgørelse er under fuldbyrdelse eller der er anmodet om anerkendelse af den.

§ 9. Fogedretten kan i forbindelse med fuldbyrdelse af en afgørelse om samværsret efter § 4 træffe bestemmelse om omfanget og udøvelsen af samværsretten.

§ 16. Inden fogedretten afgør en sag om fuldbyrdelse af en afgørelse efter § 4 eller om tilbagegivelse af et barn efter § 10, stk. 1, skal der finde en samtale sted med barnet, hvis det har nået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening.

§ 18. Sagerne behandles i øvrigt efter reglerne i retsplejelovens kapitel 45, 46 og 48.

Stk. 2. Fogedretten beskikker en advokat for den, der har indgivet anmodningen. Om salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31.

Lovforslaget

2. I § 8 ændres »samværsretsspørgsmålet« til: »samværssspørgsmålet«.

3. I § 9 ændres »samværsretten« til: »samværet«.

4. § 16 affattes således:

»§ 16. Fogedretten skal i sager om fuldbyrdelse af en afgørelse efter § 4 eller om tilbagegivelse af et barn efter § 10, stk. 1, afholde en samtale med barnet efter reglerne i retsplejelovens § 537, stk. 2.«

5. I § 18, stk. 1, ændres »48« til: »48 a«.

§ 3

I lov om rettens pleje, jf. lovekendtgørelse nr. 1001 af 5. oktober 2006, som ændret bl.a. ved § 3 i lov nr. 526 af 7. juni 2006, § 3 i lov nr. 539 af 8. juni 2006 og senest ved lov nr. 1564 af 20. december 2006, foretages følgende ændringer:

Gældende formulering

§ 327. Fri proces kan, jf. § 325, gives til en sag i 1. instans

- 1) i de i § 139, stk. 1, § 147 e og kapitel 42 omhandlede sager, dog ikke til sagsøgeren i sager efter § 13 i lov om forældremyndighed og samvær,
- 2) til forbrugeren i sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden, og
- 3) når ansøgeren helt eller delvist har fået medhold i
 - a) en kredsbestyrelse, jf. § 146,
 - b) et huslejenævn eller et beboerklagenævn,
 - c) et centralt statsligt klagenævn eller
 - d) et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, og sagen er indbragt af ansøgeren til opfyldelse af kredsbestyrelsens eller nævnets afgørelse eller et forlig indgået for nævnet eller kredsbestyrelsen eller af modparten til ændring af kredsbestyrelsens eller nævnets afgørelse eller et forlig indgået for nævnet eller kredsbestyrelsen.

Stk. 2. Fri proces kan, jf. § 325, gives til en apfelsag, når ansøgeren helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, og sagen er appelleret af modparten.

Stk. 3. Fri proces efter stk. 1 og 2 kan ikke gives, hvis det er åbenbart, at ansøgeren ikke vil få medhold i sagen.

Stk. 4. Fri proces efter stk. 1 og 2 meddeles af den ret, som sagen er indbragt for eller kan indbringes for. Afslås fri proces, træffes afgørelsen ved kendelse. Uanset § 392, stk. 2, kan afslag på fri proces til en sag, der behandles af Sø- og Handelsretten eller af landsretten som 1. instans, kæres uden særlig tilladelse.

Lovforslaget

1. I § 327, *stk. 1, nr. 1*, ændres »efter § 13 i lov om forældremyndighed og samvær« til: »om ændring af en aftale eller dom efter forældreansvarslovens § 14 eller § 17, stk. 2,«.

Gældende formulering

§ 448. Efter reglerne i dette kapitel behandles

- 1) sager om separation eller skilsmisse,
- 2) sager om forældremyndighed,
- 3) spørgsmål om samvær og anden kontakt i forbindelse med en sag om forældremyndighed,
- 4) sager om omstødelse af ægteskab,
- 5) sager mellem ægtefæller om ændring eller anfægtelse af vilkår for separation, skilsmisse eller omstødelse eller anfægtelse af aftaler om fordeling af formuen, der er indgået med henblik på separation, skilsmisse eller omstødelse,
- 6) sager mellem ægtefæller til afgørelse af, om separation består eller er bortfaldet, og
- 7) sager til afgørelse af, om parterne er eller ikke er ægtefæller.

§ 448 a. Sager om separation eller skilsmisse og sager om forældremyndighed indbringes for retten af statsforvaltningen, jf. dog § 456, stk. 1.

Stk. 2. Sagen anses for indbragt for retten, når retten har modtaget anmodning om det fra statsforvaltningen.

Stk. 3. Den, der først har anmodet om, at sagen indbringes for retten anses som sagsøger. Ved samtidig anmodning om indbringelse for retten anses den part, der indgav anmodning om separation eller skilsmisse, jf. § 37 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, eller om afgørelse om forældremyndighed, jf. § 28 i lov om forældremyndighed og samvær, som sagsøger. Blev også anmodning som nævnt i 2. pkt. indgivet samtidig af begge parter, bestemmer statsforvaltningen, hvem der skal anses som sagsøger. Statsforvaltningens afgørelse efter 3. pkt. kan ikke indbringes for højere administrativ myndighed.

§ 448 e. Omstændigheder, som er eller kunne være gjort gældende i en tidligere sag om ægteskab eller forældremyndighed, der er pådømt i realiteten, kan ikke benyttes som søgsmålsgrundlag i en ny sag.

Lovforslaget

2. § 448, nr. 2 og 3, affattes således:

- »2) sager om forældremyndighed eller barnets bopæl,
- 3) spørgsmål om samvær og anden kontakt i forbindelse med en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl,«.

3. I § 448 a, stk. 1, indsættes efter »forældremyndighed«: »eller barnets bopæl«.

4. I § 448 e ændres »ægteskab eller forældremyndighed« til: »ægteskab, forældremyndighed eller barnets bopæl«.

Gældende formulering

§ 448 f. Sag om forældremyndighed kan behandles her i riget, såfremt

- 1) barnet har bopæl her,
- 2) barnet ulovligt er ført til udlandet eller ulovligt tilbageholdes i udlandet og barnet umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen havde bopæl her,
- 3) barnet opholder sig her og som følge af uroligheder eller lignende er fordrevet fra sit hjemland,
- 4) barnet opholder sig her og barnets bopæl ikke kendes eller
- 5) barnet opholder sig her og sagen er så hastende, at en afgørelse fra myndighederne i det land, hvor barnet har bopæl, ikke kan afventes.

Stk. 2. Stk. 1, nr. 2, finder ikke anvendelse, hvis

- 1) barnet har haft bopæl i udlandet i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets bopæl,
- 2) der inden for dette tidsrum ikke er indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet, som stadig er under behandling, og
- 3) barnet er faldet til i sine nye omgivelser.

Stk. 3. Stk. 1, nr. 1 og 4, finder ikke anvendelse, hvis barnet ulovligt er ført her til landet eller ulovligt tilbageholdes her, medmindre

- 1) barnet har haft bopæl her i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, og der ikke inden for dette tidsrum er indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet eller
- 2) en anmodning om tilbagegivelse af barnet er blevet afslået.

Stk. 4. Stk. 1-3 kan fraviges ved overenskomst med fremmed stat.

§ 448 g. Sag om forældremyndighed indbringes for retten i den retskreds, hvor barnet har bopæl. Hvis barnet ikke har bopæl her i riget, indbringes sagen for retten ved sagsøgtens hjemting. Hvis sagsøgte ikke har hjemting her i riget, indbringes sagen for retten ved sagsøgerens hjemting eller, hvis sagsøgeren ikke har hjemting her i riget, for Københavns Byret.

Lovforslaget

5. I § 448 f indsættes efter »forældremyndighed«: »eller barnets bopæl«.

6. I § 448 g indsættes efter »forældremyndighed«: »eller barnets bopæl«.

Gældende formulering

450. Retten kan opfordre en part til at føre bevis og kan, uanset om modparten anmoder herom, pålægge en part at afgive forklaring.

Stk. 2. Finder retten det påkrævet for at kunne afgøre, hvem forældremyndigheden over børnene skal tilkomme, eller for at kunne afgøre et spørgsmål om samvær eller anden kontakt, kan den træffe bestemmelse om foretagelse af bevisførelse, herunder afhøring af vidner og tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige. Om fornødent kan den pålægge en part at give møde og afgive forklaring efter samme regler, som gælder for vidner.

Stk. 3. I sager om omstødelse af ægteskab, der anlægges af ministeren for familie- og forbrugeranliggender eller den, ministeren bemyndiger dertil, skal de sagsøgte give møde efter samme regler, som gælder for vidner.

§ 450 a. Retten kan bestemme, at en eller begge parter ikke må overvære den samtale med et barn, der skal finde sted efter § 29 b i lov om forældremyndighed og samvær. Inden sagen afgøres, skal parterne gøres bekendt med indholdet af samtalen, medmindre dette vil stride mod de hensyn, der har ført til udelukkelsen.

Lovforslaget

7. § 450, stk. 2, ophæves.
Stk. 3 bliver herefter stk. 2.

8. § 450 a ophæves og i stedet indsættes:

»§ 450 a. Retten kan i sager om forældremyndighed eller barnets bopæl eller for at kunne afgøre et spørgsmål om samvær og anden kontakt, jf. § 448, nr. 2 og 3, udpege en børnesagkyndig til at deltage i forberedende møder. Retten kan med henblik på at opnå forlig anmode den børnesagkyndige om at afholde en samtale med parterne eller barnet samt om at indhente oplysninger, medmindre en part modsætter sig dette.

§ 450 b. Retten kan i sager om forældremyndighed eller barnets bopæl eller for at kunne afgøre et spørgsmål om samvær eller anden kontakt, jf. § 448, nr. 2 og 3, træffe bestemmelse om bevisførelse, herunder om at tilvejebringe børnesagkyndige erklæringer. Om nødvendigt kan retten pålægge en part at give møde og afgive forklaring efter samme regler, som gælder for vidner.

§ 450 c. Samtaler med børn efter forældreansvarsloven afholdes, uden at parterne er til stede, medmindre retten bestemmer andet. Retten kan anmode en børnesagkyndig om at deltage i samtalen eller om at afholde samtalen alene. Inden sagen afgøres, skal parterne gøres bekendt med hovedindholdet af samtalen, medmindre afgørende hensyn til barnet taler imod det.

Bilag til f. t. l. vedr. lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven

Gældende formulering

§ 451. Udgifter ved bevisførelse i henhold til § 450, stk. 2, afholdes af statskassen. Retten kan pålægge en part at erstatte disse udgifter helt eller delvis, såfremt det i øvrigt pålægges parten at betale sagsomkostninger.

§ 455. Sag om ægteskab eller forældremyndighed kan ikke anlægges efter en parts død.

Stk. 2. Dør en af parterne inden domsafsigelsen, hæves sagen.

Lovforslaget

§ 450 d. Retten kan i særlige tilfælde udpege en person til at bistå barnet under en sag om forældremyndighed eller barnets bopæl. Den, der udpeges, har adgang til sagens akter og mulighed for at være til stede under retsmøder og under samtaler efter §§ 450 a og 450 c.«

9. § 451, 1. pkt., affattes således:

»Statskassen afholder udgifter ved bevisførelse, børnesagkyndig deltagelse i sagsforberedelsen, samtaler med børn samt ved udpegning af en person til at bistå barnet, jf. §§ 450 a–450 d.«

10. I § 455, stk. 1, ændres »Sag om ægteskab eller forældremyndighed« til: »Sag om ægteskab, forældremyndighed eller barnets bopæl«

Gældende formulering

§ 478. Tvangsfuldbyrdelse kan ske på grundlag af

- 1) domme og kendelser afsagt af domstole eller af andre myndigheder, hvis afgørelser efter lovgivningen kan tvangsfuldbyrdes, betalingspåkrav med påtegning efter § 477 e, stk. 2, samt beslutninger om sagsomkostninger truffet af de nævnte myndigheder,
- 2) forlig indgået for de under nr. 1 nævnte myndigheder samt forlig indgået under vilkårsforhandling i henhold til lov om ægteskabsindgåelse og opløsning,
- 3) aftaler om forældremyndighed efter lov om forældremyndighed og samvær, bestemmelser om forældremyndighed og samvær, der er truffet af statsforvaltningen, retsforlig om samvær samt aftaler om samvær, når det udtrykkeligt i aftalen er bestemt, at den kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse,
- 4) udenretlige skriftlige forlig om forfalden gæld, når det udtrykkeligt er bestemt i forliget, at det kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse,
- 5) gældsbreve, der ikke er omfattet af nr. 4, når det udtrykkeligt er bestemt i dokumentet, at det kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse,
- 6) pantebreve; for så vidt angår ejerpantebreve og skadesløsbreve, dog kun når gældens størrelse og forfaldstidens indtræden er erkendt af skyldneren eller klart fremgår af omstændighederne,
- 7) vekslers for så vidt angår vekselretlige krav og checks for så vidt angår regreskrav.

Stk. 2. Udlæg kan endvidere ske for krav, som i lovgivningen er tillagt udpantningsret.

Stk. 3. Retten til tvangsfuldbyrdelse tilkommer også den, der har håndpant i en fordring.

Stk. 4. I de i stk. 1, nr. 4-7, nævnte tilfælde kan fuldbyrdelse foretages hos enhver, der ved sin underskrift på dokumentet har forpligtet sig som skyldner, selvskyldnerkautionist eller pantsætter.

Lovforslaget

11. § 478, stk. 1, nr. 3, affattes således:

- »3) aftaler om forældremyndighed, der er anmeldt til eller godkendt af statsforvaltningen eller retten, afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, der er truffet af statsforvaltningen, aftaler om barnets bopæl eller samvær, der er indgået over for statsforvaltningen, samt aftaler om barnets bopæl eller samvær, når det udtrykkeligt i aftalen er bestemt, at den kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse.«

Gældende formulering

§ 488. Ved indgivelsen af anmodning om tvangsfuldbyrdelse gives de oplysninger, som er nødvendige til sagens behandling. Anmodningen skal være skriftlig, hvis fogedretten bestemmer det.

Stk. 2. Ved fremsættelse af anmodning i henhold til § 478, stk. 1, nr. 1-3, skal udskrift af afgørelsen, betalingspåkravet med påtegning, forliget, bevillingen, statsforvaltningens afgørelse eller den godkendte aftale indleveres til fogedretten. Ved fremsættelse af anmodning i henhold til et af de i § 478, stk. 1, nr. 4-7, nævnte dokumenter skal det originale dokument indleveres, medmindre fogedretten anser det for unødvendigt.

Stk. 3. Fogedretten kan indrømme en frist til at tilvejebringe de i stk. 1 og 2 nævnte oplysninger og dokumenter.

Lovforslaget

12. I § 488, stk. 2, ændres »eller den godkendte aftale« til: », den anmeldte eller godkendte forældremyndighedsaftale eller aftalen om barnets bopæl eller samvær«.

Gældende formulering

§ 536. Bestemmelser om forældremyndighed og udøvelse af samvær kan fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder eller ved umiddelbar magtanvendelse. Fogedretten er ikke ved valget af fuldbyrdelsesmåden bundet af rekvirentens anmodning. Fuldbyrkelse kan ikke ske, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved udsættes for alvorlig fare. I tvivlstilfælde kan fogedretten udsætte fuldbyrdelsen på indhentelse af en sagkyndig erklæring.

Stk. 2. Fogedretten kan tilkalde en uvildig person, eventuelt en repræsentant for kommunen, til at varetage barnets tarv under sagen. Fogedretten kan efter omstændighederne give en kortere udsættelse af tidspunktet for barnets udlevering eller samværets udøvelse.

Stk. 3. Skal tvangsbøder anvendes, fastsætter fogedretten daglige eller ugentlige bøder, der løber, indtil barnet udleveres. Ved fuldbyrdelse af bestemmelser om udøvelse af samvær kan dog fastsættes en enkelt bøde, der forfalder, når en bestemmelse om udøvelse af samvær på et nærmere angivet tidspunkt ikke efterkommes.

Lovforslaget

13. § 536 ophæves og i stedet indsættes:

»Kapitel 48 a

**Særregler om tvangsfuldbyrdelse af
forældremyndighed, barnets bopæl og
samvær**

§ 536. Domme og kendelser om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær samt retsforlig, afgørelser og aftaler, der kan fuldbyrdes efter § 478, stk. 1, nr. 1-3, tvangsfuldbyrdes efter reglerne i § 537. Det samme gælder anmodninger om udlevering af et barn til forældremyndighedsindehaveren efter § 596, stk. 2.

Stk. 2. De domme, kendelser, retsforlig, afgørelser, aftaler og anmodninger, der er nævnt i stk. 1, kan fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder eller umiddelbar magt. Fogedretten er ikke bundet af rekvirentens anmodning ved valg af fuldbyrdelsesmåde. Samvær med andre end barnets forældre kan kun fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder.

Stk. 3. I tvivlstilfælde kan fogedretten udsætte fuldbyrdelsen på indhentelse af en børnesagkyndig erklæring.

Stk. 4. Fogedretten kan ændre omfang, tid og sted for samværet samt vilkårene herfor under fuldbyrdelsessagen.

Stk. 5. Fogedretten kan fastsætte erstatnings-samvær for et samvær, der ikke har kunnet udøves under fuldbyrdelsessagen.

Stk. 6. Fuldbyrkelse kan ikke ske, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved udsættes for alvorlig fare.

Gældende formulering

§ 596. Besiddelseskrav som nævnt i § 528 kan gennemtvinges af fogedretten ved en umiddelbar fogedforretning uden sædvanligt tvangsfuldbyr-delsesgrundlag, såfremt den berettigede (rekvi-
renten) i fogedretten kan godtgøre eller sandsyn-
liggøre sit krav mod den forpligtede (rekvisitus).

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder tilsvarende anvendelse, når fogedrettens bistand er påkrævet til håndhævelse af forældremyndighed. Fuldbyr-delse sker efter bestemmelsen i § 536.

Lovforslaget

§ 537. Fogedretten kan tilkalde en repræsen-
tant fra kommunen til at varetage barnets inter-
esser under sagen. Fogedretten kan efter omstæn-
dighederne give en kortere udsættelse af tids-
punktet for barnets udlevering eller samværets
udøvelse.

Stk. 2. Et barn, som har den fornødne alder og
modenhed, skal under en samtale have mulighed
for at give udtryk for sine egne synspunkter,
medmindre det er til skade for barnet. Afholdes
en samtale med barnet, skal der deltage en bør-
nesagkyndig eller en repræsentant fra kommu-
nen.

Stk. 3. Tvangsbøder fastsættes som daglige el-
ler ugentlige bøder, der løber, indtil barnet udle-
veres. Ved fuldbyrdelsen af bestemmelser om
udøvelse af samvær kan der dog fastsættes en en-
kelt bøde, der forfalder, når en bestemmelse om
udøvelse af samvær på et nærmere angivet tids-
punkt ikke efterkommes.

Stk. 4. Skal der anvendes umiddelbar magt,
skal der deltage en børnesagkyndig og en repræ-
sentant fra kommunen til at varetage barnets in-
teresser, medmindre der foreligger ganske særli-
ge omstændigheder.«

14. I § 596, *stk. 2, 2. pkt.*, ændres »§ 536« til: »§
537«.

§ 4

I lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgø-
relse nr. 1009 af 24. oktober 2005, som senest er
ændret ved § 3 i lov nr. 1545 af 20. december
2006, foretages følgende ændringer:

1. I § 83, *stk. 1*, indsættes efter 1. pkt.:

Gældende formulering

§ 83. Kommunen kan yde hjælp til udgifter ved udøvelse af ret til samvær med egne børn under 18 år, som ikke bor hos ansøgeren. Det er en betingelse for at yde hjælp, at ansøgeren ikke har økonomisk mulighed for at betale udgifterne.

Stk. 2. Kommunen kan yde hjælp til rejseudgifter med henblik på kontakt til børn, der er ført til udlandet uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver. Det er en forudsætning, at sagen er blevet anmeldt til dansk politi, og at kommunen har forelagt sagen for Udenrigsministeriet. Det er yderligere en forudsætning, at indehaveren af forældremyndigheden ikke selv har økonomisk mulighed for at betale udgiften.

§ 8. Kommunalbestyrelsen skal registrere et barn, hvis forældre ikke har samme bopæl, med bopæl hos den af forældrene, som barnet opholder sig mest hos, uanset hvem af forældrene der har forældremyndigheden.

Stk. 2. Opholder barnet sig lige længe ad gangen hos hver af forældrene, skal kommunalbestyrelsen registrere barnet hos den af forældrene, som har forældremyndigheden, medmindre forældrene ved deres underskrift erklærer sig enige om, at barnet skal registreres hos den anden. Har forældrene fælles forældremyndighed, skal kommunalbestyrelsen registrere barnet hos den af forældrene, som disse ved deres underskrift erklærer sig enige om.

Stk. 3. Opholder barnet sig lige længe ad gangen hos hver af forældrene, som på trods af fælles forældremyndighed ikke er enige om registreringen, skal barnet forblive registreret på den adresse, barnet havde, før uenigheden opstod, såfremt denne adresse er en af de angivne adresser.

Lovforslaget

»Kommunen kan også yde hjælp til dækning af udgifter til en bopælsforælders transport af barnet i forbindelse med samvær.«

§ 5

I lov om Det Centrale Personregister, jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 1134 af 20. november 2006,
foretages følgende ændringer:

1. § 8, *stk. 3*, affattes således:

»*Stk. 3.* Opholder barnet sig lige længe ad gangen hos hver af forældrene, som på trods af fælles forældremyndighed ikke er enige om registreringen, skal barnet registreres med bopæl hos den af forældrene, der er udpeget som bopælsforælder efter § 17, stk. 1, eller § 25, stk. 1, i forældreansvarsloven. Er der ikke udpeget en bopælsforælder efter § 17, stk. 1, eller § 25, stk. 1, i forældreansvarsloven, forbliver barnet registreret på den adresse, barnet havde før uenigheden opstod, såfremt denne adresse er en af de angivne adresser.«

Til lovforslag nr. L 134. Skriftlig fremsættelse (31. januar 2007)

Ministeren for familie og forbrugeranliggender (Carina Christensen):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser som følge af forældreansvarsloven (Behandling af retssager om forældremyndighed og tvangsfuldbyrdelse)

(Lovforslag nr. L 134).

Formålet med lovforslaget er at gennemføre en revision af retsplejelovens regler om behandling af retssager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær samt om fogedrettens behandling af sager om tvangsfuldbyrdelse. Lovforslaget har endvidere til formål at gennemføre de ændringer i lovgivningen, der er en følge af det forslag til forældreansvarslov, der er fremsat samtidig med dette lovforslag (lovforslag nr. L 133).

Lovforslaget bygger på den politiske aftale, som blev indgået den 5. december 2006 mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten. Forslaget bygger endvidere på betænkning nr. 1475 om Barnets perspektiv, som Udvalget om Forældremyndighed og Samvær afgav i maj 2006.

De foreslåede ændringer i retsplejeloven har til formål at styrke barnets perspektiv under domstolenes behandling af sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. Forslaget er således rettet mod behandlingen af retssager herom og mod tvangsfuldbyrdelse af disse afgørelser. Det skal således være muligt for byretterne i forbindelse med et forberedende retsmøde at anmode en børnesagkyndig om at medvirke i sådanne møder. Retten kan også anmode den bør-

nesagkyndige om at medvirke under en samtale med barnet under retssagen, ligesom barnet vil kunne få beskikket en person til at bistå sig under retssagen.

I forhold til retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse foreslås det, at barnet skal inddrages under en tvangsfuldbyrdelsessag. Hvis fuldbyrdelsen skal ske ved umiddelbar magtanvendelse, skal der som udgangspunkt medvirke en børnesagkyndig og en repræsentant fra kommunen.

Lovforslaget indeholder endvidere forslag til ændring af lov om aktiv socialpolitik som følge af, at der i forslaget til forældreansvarslov foreslås, at det fremover skal være udgangspunktet, at begge forældre tager del i udgifterne og ansvaret for transport af barnet ved samvær, herunder at forældrene hver især afholder udgifterne hertil. Det vil således – i lighed med en samværsforælder – være muligt for en bopælsforælder at ansøge kommunen om hjælp til dækning af udgifter til transport i forbindelse med samvær.

Som følge af, at der i forslaget til forældreansvarslov indføres en mulighed for domstolene til at træffe afgørelse om, hvor barnet skal have bopæl, foreslås en ændring af lov om Det Centrale Personregister. Dette medfører, at sådanne afgørelser kan blive registreret i CPR.

Herudover foreslås nogle mindre tilpasninger og konsekvensændringer i lov om registreret partnerskab og lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (Internationale børnebortførelser).

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget og de ledsagende bemærkninger, skal jeg herved anbefale forslaget til Folketingets velvillige behandling.